9 /140
Septembrie 2014
Anul XI
1 leu

Cafeneaua literară

suplimemt

ARTE POETICE - Canonul literar

Număr ilustrat de Florian Doru CRIHANĂ

Tabăra de creație de la Galați

Asociaţia Universul Prieteniei Iaşi a organizat în perioada 27 iulie - 2 august a.c. tabăra de creație „Galați - orașul valurilor Dunării”.

Instrumentat excelent de Rodica Rodean, preşedinta asociaţiei, evenimentul a fost sponsorizat de Primăria municipiului Galaţi şi Arcelor Mittal.

Din programul taberei amintim vernisajul expoziției de artă plastică a cunoscutului Florin BUCIULEAC, care a expus la Centrul Cultural Dunărea de Jos, lansarea CD-ului de muzică folk *Secunda mea*, Săndel Spînu, lansările de carte ale câtorva dintre membrii Asociaţiei Universul Prieteniei şi a *Antologiei de poezie Dunărea de Jos*, editate chiar de asociaţie, Colocviul „Dunărea în literatură şi artă”, prezentarea unui interesant roman *Tobele mute*, autor Emilian Marcu, şi a volumului *Prinţesă cu fluture*, autor Virgil Diaconu, o excursie pe Dunăre, recitalul de muzică folk Săndel Spînu ş.a.

Cei aproximativ 50 de participanţi au fost cazaţi la „Priza Dunării”, un fel de complex turistic, construit „pe vremuri”, însă destul de bine întreţinut. Parteneri: Biblioteca V.A. Urechia, Centrul Cultural Dunărea de Jos. (**C.L.**)

Sonja Lucien şi fantasmele Nordului

În a doua jumătate a lunii iulie, Biblioteca Județeană Argeș a găzduit expoziția de picturi și desene a artistei daneze Sonja Lucien. O expoziție cum nu a mai văzut Piteștiul, dacă judecăm după intruziunea tehnologiei 3D în ambianța privirii. Odată fixați la rădăcina nasului, ochelarii tehnologiei cu pricina scot în evidență miezul formei, epicul, simbolurile presărate inițial pe pânze ca amănunte, ca decupaje nesemnificative, dar care devin, imediat ce sunt remarcate, motive, teme.

Expoziția artistei daneze are o tușă puternic autobiografică. Este observația acad. Gheorghe Păun, cel care a primit-o pe Sonja cu brațele deschise, acum patru ani, la Clubul Iubitorilor de Cultură din Curtea de Argeș. Sonja însăși se mărturisește în acest sens, panotarea lucrărilor pe simeze alunecând pe orbita poveștii personale, îndeosebi din perspectivă cromatică.

Sonja Lucien se hrănește efectiv cu emoții. Ale ei și ale celor din preajmă. Cu emoții aidoma încleștărilor de forțe obscure, zbaterilor la mari adâncimi, acolo unde demonii fiecăruia dintre noi își fac sălaș și își fac de cap, fără să țină cont de nicio cenzură. Depresiile, pierderile de sine ale Sonjei Lucien sunt albastre, de-un albastru-cenușiu, mat, bântuit de spectre, neliniștitoare în mod absolut, mai cu seamă atunci când se insinuează la periferia compoziției sau chiar în inima ei, deși insesizabile și indescifrabile la prima vedere. Răul crește, însă, așa cum crește și viața – pare să spună Sonja – răul este al vieții, pe rând copil și părinte, trebuie, așadar, acceptat, dacă nu înțeles și exorcizat. Neconvențională până la capăt, daneza expune, culeasă parcă dintr-un cuptor de patimă, o Maria Magdalena gravidă. A terminat lucrarea în ajunul nașterii unuia dintre copiii ei. Mai mult, Sonja susține că picturile cele mai bune, profund răscolitoare le-a realizat sub dicteul unei alte dimensiuni.

Lucrările de la Biblioteca Județeană Argeș au stârnit, într-adevăr, un soi de freamăt al minții. Povestea Sonjei, născută la o fermă din Danemarca, dar subjugată iremediabil de Italia și de sudul Franței, rătăcitoare ca o stea blondă prin Croația și acum prin România, este numai aparent o poveste din Nord. Cei care au fost curioși să vadă s-au convins.

Denisa POPESCU

Sărbătoarea fanfarelor

La sfârșit de august, e adunare de fanfare-n Pitești. Le urmării și-n ăst an, curios. Fiindcă nu mai cântă, ca odinioară, doar marșuri cazone. Ci se-n-fățișează, în majoritate, ca big banduri țais. Alăturând brass-ului, binevenit, percuții, clape, bas și chitară. Și scoțând în față chiar soliști vocali instruiți. Astfel că paleta ritmică este diversă, orânduită modern. Și repertoriul, complex. Ca publicu' să vibreze intens. Și muzica să mai arate o dat' că granițe n-are dacă se prezintă plină de culoare...

Așa zic eu că fu, săptămâna trecută, pe dale, la noi. Fanfare din Turcia, Bulgaria, Moldova și România suiră pe scena din piața V. Milea. Care mai de care sunând mai vârtos, mai armonios și melodios. (Aparte, cea din Edirne, neapărat.) Semn de înfrățire între popoare. Real, voios, fructuos. De apreciat, de continuat și de consemnat...

Ceea ce făcui, cum mă pricepui. Și, cunoscându-l ca receptiv pe directoru' teatrului nostru organizator, propun a lărgi cu folos aria manifestării pe viitor. Schimbând titulatura în „festival al fanfarelor și orchestrelor de estradă”. De soi, evident, să fie select. Iară pe la iarnă, să-i cheme la sediu, din nou, pe bulgari. În niște concerte trăznet la Revistă. Ar fi memorabil, profitabil și lăudabil, incontestabil...

Adrian SIMEANU

Document literar

L-am cunoscut pe Eliade (II)

După violentul articol al lui Miron Constantinescu, din iulie 1970, numele lui Eliade a devenit din nou *tabu* în România. Această interdicţie poliţienească mi-a intensificat cercetările. Mă împrietenisem cu Ion Massoff, autorul unei monumentale lucrări în opt volume: *Teatrul Naţional.* Printre altele, D-sa mi-a relatat despre o piesă de teatru intitulată *Iphigenia.* În zadar am căutat în marile biblioteci textul acestei drame. Aveam neapărată nevoie de manuscris. După îndelungi investigaţii, am găsit dactilograma *Iphigeniei* la Biblioteca Teatrului Naţional din Bucureşti.

În 1970 apăruse sub conducerea lui Perpessicius revista *Manuscriptum*, al cărei colaborator devenisem şi eu. Am transmis textul piesei. Colectivul de redacţie a fost încântat, exprimându-şi dorinţa să o publice neîntârziat.

Am început să-l agasez pe autor să-mi acorde permisiunea. Acesta ezita, pretextând că piesa a fost roneografiată în străinătate. Până la urmă, exasperat de insistenţele mele, a acceptat. Exultam! Îmi continuam pledoaria. Făceam aluzii şi scriam cu câteva luni înainte fraze ditirambice: „Încuviinţarea am primit-o şi nu trebuie să vă pară rău, dv. care aţi consimţit «cu bucurie» imprimarea a 500 de exemplare a piesei. Multiplicarea ei în câteva mii de exemplare ar face-o cunoscută în ţară (unde textul e inedit) În *Manuscriptum* au văzut lumina, după cum aţi remarcat, nu textele cele mai reprezentative. (Mediocrul roman al lui Sadoveanu şi piesa *În faţa mării*, a lui M. Săulescu, nici nu pot fi comparate cu *Iphigenia).* Nu sunt unul care să fac complimente şi nici dv. acela care să le acceptaţi. Totuşi, m-au surprins la prima dv. piesă firescul dialogului şi dezinvoltura. Mă opream uneori din lectură şi aveam impresia că legături tainice există între mitul grec şi cel autohton. Scăpărătoarea vervă a unor replici, profundul sondaj în tainiţele sufletului eroilor, pledoaria pentru adevăr şi dreptate, suflul cald de generozitate şi tulburătoarea poezie şi vrajă care ne învăluie până la ultima pagină, mă fac să consider *Iphigenia* o capodoeră a literaturii române.”

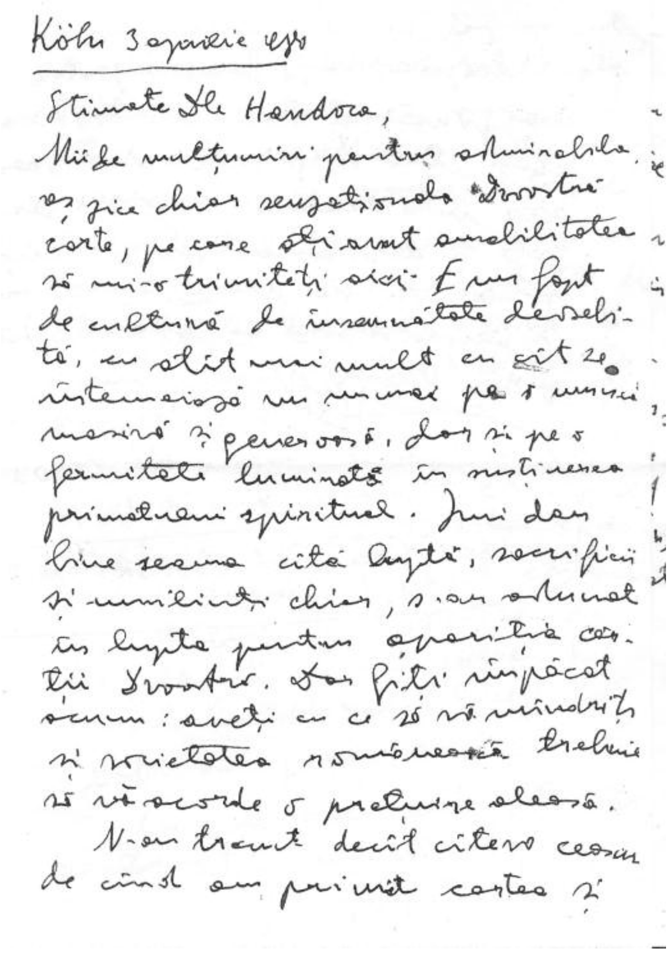
Interdicţia dreptului de semnătură declanşată de Miron Constantinescu încetase după doi ani. Treptat, numele scriitorului a revenit în ziarele şi revistele româneşti. În primul număr al revistei *Manuscriptum* (ianuarie-martie 1974) a apărut *Iphigenia*, precedată de cuvântul meu introductiv intitulat *Mitul jerftei creatoare.*

Din păcate, cenzura (care „nu exista”) a omis dedicaţia autorului: „Public cu bucurie, dar şi cu strângere de inimă această piesă de tinereţe, care plăcea atât, când a fost scrisă, prietenilor mei Haig Acterian, Mihail Sebastian, Constantin Noica şi Emil Cioran. Doi dintre cei mai buni prieteni - Acterian şi Mihail Sebastian - nu mai sunt printre noi. Închin lor acest text pe care l-am iubit împreună în amurgul tinereţii noastre.”

Deşi scriitorul considera *Iphigenia* o operă marginală, am convingerea că această afirmaţie era o „cochetărie”. Hotărârile regimului comunist au fost stranii în privinţa reprezentării piesei (chiar dacă „dispoziţiile” - aşa cum vom vedea în paginile următoare - oscilau între proclamarea „genialităţii” şi a „lipsei de valoare”. Piesa a văzut pentru prima oară lumina rampei la 12 februarie 1940, sub direcţia de scenă a lui Ion Şahighian. În distribuţie au fost actori de prestigiu: Aura Buzescu, Lilly Popovici, Clody Berthola, G. Calboreanu, Mihai Popescu, Ovid Brăescu, D. Livezeanu, Toma Dimitriu. După patru decenii, spectacolul a fost reluat pe scena Teatrului Naţional (în noua construcţie, de vizavi de Universitate). Împreună cu Dna Corina Alexandrescu (sora autorului) şi Cezar Baltag am asistat la avanpremieră. La 30 decembrie 1980 „raportam” lui Eliade succesul, punctând câteva notaţii asupra interpretării: „Publicul era alcătuit, în marea lui majoritate, din oameni trecuţi de 40 de ani, mulţi dintre ei cu părul alb. Cei 300-400 de spectatori, ocupând până şi ultimul loc, au aplaudat minute în şir. De-abia aştept să asist la o reprezentaţie când studenţii - şi tinerii în general - vor reuşi să fie fericiţii posesori ai unui bilet de intrare la *Iphigenia*. Mi-au plăcut atât concepţia regizorală (Ion Cojar, cât şi jocul actorilor, care au intrat în „pielea” personajelor, au trăit într-adevăr rolurile. O Iphigenie blondă, de 20 de ani, inocentă şi transfigurată, o viitoare mare actriţă desigur. Nu s-ar fi putut găsi o mai fericită alegere. O Chrysis „terestră”, pentru a sublima contrastul cu Iphigenia, o Citemnestră energică, voluntară şi impunătoare, un Achille „luptător”, un Agamemnon zbuciumat, interiorizat, cu lacrimi (adevărate, nu trucate - cum cerea rolul). Admirabile scenele de masă cu îngroşarea umorului gras”...

Document literar

În centrul preocupărilor mele în deceniul al optulea se afla opera scriitorului meu preferat. Fişierele Bibliotecii Academiei - inclusiv ale Fondului Special, îmi erau familiare. Nici o referire nu a rămas necercetată. Am identificat apoi şi am conspectat toate articolele interbelice, visând la o ediţie exhaustivă. Paralel, solicitasem oficialităţilor permisiunea cercetării fondurilor arhivistice interzise consultării. Unul dintre acestea era Radiodifuziunea Română. După doi ani de aşteptare, mi s-a comunicat că figurează în „depozit" şi conferinţele radiofonice. Vrafurile de pagini prăfuite trebuiau triate şi valorificate urgent. Am început apoi plictisitoarea lor transcriere. Scrise cu cerneală neagră, pe jumătate de coală, manuscrisele aveau, în colţul de sus, din dreapta, semnătura poetului Vasile Voiculescu - responsabil al rubricii. Am recunoscut imediat trăsăturile grafice ale scrisului eliadesc: identic cu cel al prozatorului. Indubitabil - aveam de-a face cu originalele autentice. M-am gândit să-i scriu corespondentului meu la 9 iulie 1979, comunicându-i marea bucurie. Nu am fost înspăimântat că manuscrisele erau neclasate, amestecate cu zeci de alte conferinţe anonime din anii 1932-1938. Am prins aripi, înflăcărându-mă: „Numai un nebun ca mine ar fi putut

Köln 3 ianuarie 1980
Stimate Dle Handoca,
Mii de mulțumiri pentru admirabila, aș zice chiar senzaționala Dvoastră carte, pe care ați avut amabilitatea să mi-o trimiteți aici. E un fapt de cultură de însemnătate deosebită, cu atât mai mult cu cât se întemeiază nu numai pe o muncă masivă și generoasă, dar și pe o fermitate luminată în susținerea primatului spiritual. Îmi dau bine seama câtă luptă, sacrificii și umilințe chiar, s-au adunat în lupta pentru apariția cărții Dvoastră. Dar fiți împăcat acum: aveți cu ce să vă mândriți și societatea românească trebuie să vă acorde o prețuire aleasă.
N-au trecut decât câteva ceasuri de când am primit cartea și

să caute în programul de radio datele şi apoi să viseze cu îndârjire şi înverşunare că va găsi manuscrisele. Să vă spun că am fost entuziasmat de erudiţia tânărului autor? Să vă conving că cele mai multe texte ar trebui să apară urgent? Că ele constituie piese de bază din fondul de aur al culturii româneşti?" Îi descriam aceste texte, începând cu debutul, la 16 ianuarie 1932, *Apa cu flori şi cadavre* şi sfârşind cu *Mistica primăverii* (1938).

Misiva primită la 16 iulie 1979 mi-a temperat entuziasmul. Oferindu-mi amănunte asupra activităţii sale de conferenţiar, îmi scria despre preocupările lui comune cu cele ale lui Vasile Voiculescu (India, magie, esoterism). Insista asupra obligativităţii unei temeinice confruntări cu paginile publicate, pentru a nu repeta ideile unor articole apărute în reviste. Ironia blajină a lui Eliade era învăluită în tristeţe: „Te admir pentru devotamentul şi iscusinţa dumitale, dar mi-e teamă că, şi de data aceasta, truda pe care ţi-ai dat-o nu va fi răsplătită aşa cum trebuie"...

Am reuşit să public aceste conferinţe într-un volum de-abia în 1991 (*Taina Indiei*, Editura Icar, Bucureşti). Punctul culminant al activităţii mele publicistice a fost la sfârşitul lui februarie 1980. Atunci a apărut, sub egida Institutului de Istorie şi Teorie Literară G. Călinescu, scoasă de o modestă asociaţie literară - *Relief românesc* - prima carte publicată în România despre marele savant: Mircea Eliade - *Contribuţii bibliografice*. Tipărite „pe spezele mele" - cum îi plăcea lui Eliade să spună - într-un tiraj de 15.000 de exemplare, această carte s-a epuizat în mai puţin de o săptămână. Câţiva amici mi-au spus că s-au mai tras încă două ediţii, fără ştirea mea. Cine ar fi putut controla? Obsesia apariţiei primei mele cărţi consacrate lui Eliade a durat aproape un deceniu. „Taina" i-am dezvăluit-o eroului meu încă din iulie 1975, când mă refeream „deocamdată" la o Bibliografie din perioada 1923-1924. Convins de necesitatea acestui preţios instrument de lucru, notam: „Este o lucrare migăloasă, însă absolut necesară oricui se va încumeta să studieze şi să scrie despre opera Dv. literară". Am fost fericit citind în *Jurnal* despre „evenimentul" la care eram direct implicat: *„14 martie 1980*: Prima carte despre mine care apare în R.S.R. O telegramă a lui A.M. de acum câteva zile anunţă apariţia volumului lui Handoca" (p. 414).

În anii care au trecut, am descoperit noi surse bibliografice. Eliade însuşi m-a ajutat trimiţându-mi numeroase date, extrase, fotografii. După 1981, împrietenindu-mă cu profesorul Mac Ricketts (venit pentru trei luni la Bucureşti, cu o bursă, ca să cerceteze lucrările de început ale lui Eliade) am făcut cu acestea, de-a lungul anilor, un larg schimb de informaţii. Din Elveţia, Albert von Brunn m-a ţinut la curent cu tot ce apărea în ţara lui natală şi în Franţa. Sporadic, am făcut schimb de cărţi, broşuri, extrase cu eliadişti din Germania, Olanda, Anglia, Italia. Parcele mi-au fost aliate. Am reuşit să tipăresc alte cinci volume ale

Bibliografiei (1997, 1998, 1999, 2007, 2010). Cele 2000 de înregistrări primordiale au devenit peste 12.200. Cine şi când va cuteza să publice cel de-al şaselea volum?

Faza incipientă a cărţii din 1980 avea 250 de pagini şi conţinea un tabel biografic urmat de un amplu studiu: *Nostalgia patriei în opera lui Mircea Eliade.* Urma bibliografia propriu-zisă, aprecieri critice şi 16 fotografii pe hârtie cretată (majoritatea inedite). Nimic senzaţional! O carte obişnuită. Uluitor e că a putut să apară în România comunistă în iarna 1980.

Firava mea lucrare a fost primită triumfal. Cele peste 30 de recenzii elogioase au avut un... acompaniament extraordinar. Am primit de la scriitorii primului nostru eşalon (pe care nu-i cunoşteam personal) scrisori de felicitare (Geo Bogza mi-a expediat chiar o telegramă). Selectez două mesaje semnificative: scrisoarea din Köln a lui Ion Negoiţescu şi cea a lui Al. Rosetti.

Köln, 3 aprilie 1980

Stimate Dle Handoca,

Mii de mulţumiri pentru admirabila - aş zice chiar senzaţionala dv. carte, pe care aţi avut amabilitatea să mi-o trimiteţi aici (un fapt de cultură de însemnătate deosebită, cu atât mai mult cu cât se întemeiază nu numai pe o muncă masivă şi generoasă, dar şi pe o fermitate luminată în susţinerea primatului spiritual. Îmi dau seama câtă luptă, sacrificii şi umilinţe chiar s-au adunat în lupta pentru apariţia cărţii Dv. Dar fiţi împăcat acum: aveţi cu ce să vă mândriţi şi societatea românească trebuie să vă acorde o preţuire aleasă.

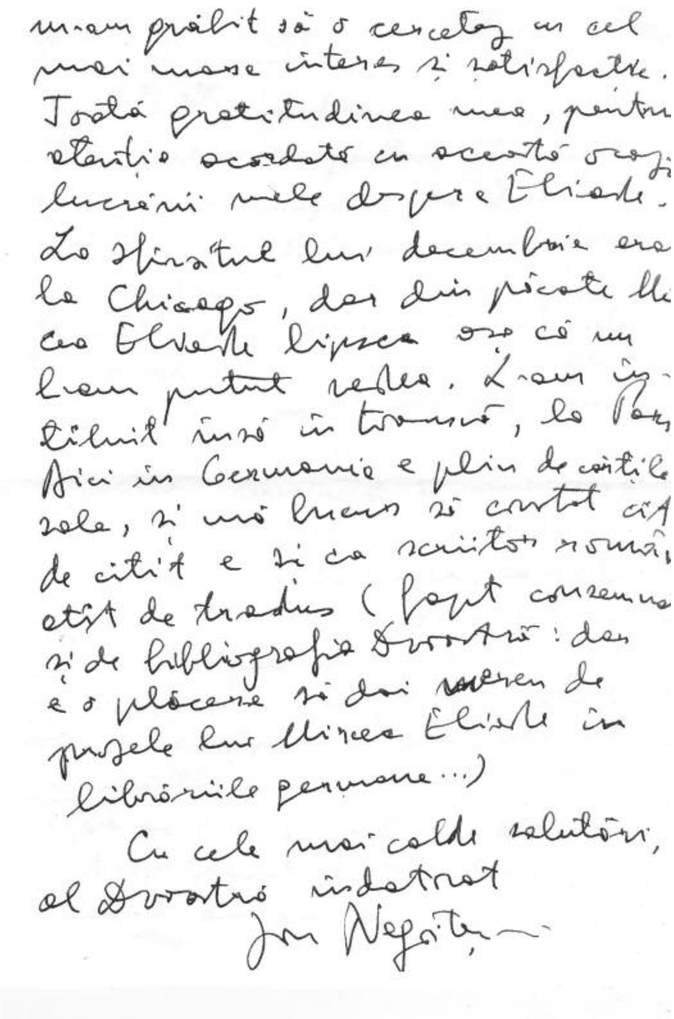
N-au trecut decât câteva ceasuri de când am primit cartea şi m-am grăbit să o cercetez cu cel mai mare interes şi satisfacţie. Toată gratitudinea mea pentru atenţia acordată cu această ocazie lucrării mele despre Eliade.

La sfârşitul lui decembrie eram la Chicago, dar, din păcate, Mircea Eliade lipsea, aşa că nu l-am putut vedea. L-am întâlnit însă în toamnă, la Paris.

Aici, în Germania, e plin de cărţile sale şi mă bucur să constat cât de citit e şi ca scriitor român, atât de tradus (fapt consemnat şi de bibliografia Dv.; dar e o plăcere să dai mereu de pozele lui Mircea Eliade în librăriile germane...).

Cu cele mai calde salutări, al Dv. îndatorat

Ion Negoiţescu

m-am grăbit să o cercetez cu cel
mai mare interes și satisfacție.
Toată gratitudinea mea, pentru
atenția acordată cu această ocazie
lucrării mele despre Eliade.
La sfârșitul lui decembrie eram
la Chicago, dar din păcate Mir-
cea Eliade lipsea așa că nu
l-am putut vedea. L-am în-
tâlnit însă în toamnă, la Paris.
Aici în Germania e plin de cărțile
sale, și mă bucur să constat cât
de citit e și ca scriitor român,
atât de tradus (fapt consemnat
și de bibliografia Dvoastră: dar
e o plăcere să dai mereu de
pozele lui Mircea Eliade în
librăriile germane...)
Cu cele mai calde salutări,
al Dvoastră îndatorat
Ion Negoițescu

Deşi lapidară, cartea de vizită a lui Alexandru Rosetti e semnificativă:

„Vii şi călduroase mulţumiri şi felicitări pentru admirabilul volum *Mircea Eliade*. În sfârşit, iată un început de dreptate! Rog telefonează-mi şi vino la mine acasă, ca să vorbim despre Eliade.

Cu salutări alese,

Al. Rosetti

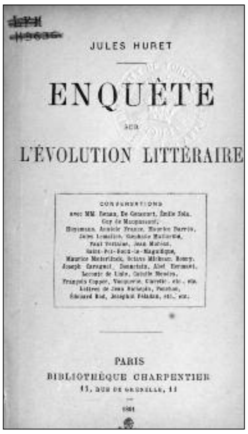
Într-o după amiază de început de martie 1980, emoţionat, am îndrăznit să răspund amabilei invitaţii. Călcam pentru prima oară în casa din strada Dionisie Lupu. De fapt a vorbit numai amfitrionul, amintindu-şi de întâlnirile sale cu Eliade, în 1946. Apoi mi-a citit câteva din scrisorile primite de la el.

Eu nu mai pridideam cu scrisul. Îmi notam câteva fraze, sub privirea cordială şi şugubeaţă a fostului meu profesor de Istoria limbii române din anii 1950.

Nu am uitat zâmbetul lui protector şi faptul că nu mi-a cerut să păstrez confidenţialitatea convorbirii noastre.

Eram totuşi în România comunistă a anului 1980!

Mircea HANDOCA

JULES HURET

Anchetă asupra evoluţiei literare

Convorbirile cu Adrien Remacle şi Henri de Régnier au fost realizate de Jules Huret, în anul 1891, pentru *l'Écho de Paris*. Ele fac parte din *Anchetă asupra evoluţiei literare*, publicată de Huret, în acelaşi an, în volum la Biblioteca Charpentier

Adrien REMACLE

Nu cred în şcoli, simboliste sau de alt gen

Dl. Adrien Remacle a fondat, acum câțiva ani, „Revista contemporană”, unde s-au grupat, pentru prima oară în mod serios, în jurul lui Villier de l'Isle Adam și ai altor maeştri ai Școlii parnasiene, cei care au devenit apoi Decadenții, Simboliștii și câțiva care s-au îndreptat spre psihologie: Émile Hemequin, mort prematur, Édouard Rod, Joseph Caraguel, Charles Morice, Émile Michelet, Wyzéva, Maurice Barrès, Charles Vignier și alții, au trecut pe acolo.

La oarecare distanță de lupta activă din ultimul timp, probabil că dl. Adrien Remacle putea să-mi ofere o notă specială pentru ancheta mea. Mi-a răspuns:

- E amuzant să ne amintim că doar acum câțiva ani, parcă ar fi fost ieri, Zola ne spunea: „Romantismul a murit, dar noi încă mai suntem plini de el”. O frază care merită într-adevăr repetată când este vorba de naturalism. Cu adevărat, nu există astăzi aproape nici un scriitor a cărui formă și fond să nu fie foarte impregnate de naturalism: minuțiozitatea descrierilor directe, violența limbajului, analiza de suprafață. Și de vechiturile rămase de la romantism, dacă nu de căldura gesturilor sale, credeţi că ne-am debarasat? Dar, fie, recunosc, romantismul a murit, a scos un enorm sughiț de agonie sintetică odată cu Hugo, iar naturalismul l-a urmat. Ce avem în locul său? Nu mare lucru.

Doar filosofii călăuzesc arta, nu-i așa? Dar doar poeții contează și rămân. După Littré, care a creat naturalismul, cu această formulă zisă pozitivă: să nu ne ocupăm decât de ceea ce vedem și ne apropiem cât mai mult, deci de ce este mai vulgar, l-am avut pe Renan care a creat (e un fapt biblic!) diletantismul, psihologii fini, fini, fini și „minţile luminate” de la Școala Normală, oamenii de valoare și de studiu analitic care se bucură în fond de favoarea publicului literat la momentul actual. Domnii Bourget, prietenii noștri Rod, Desjardins, dl Lemaître, istorigraful puțin greoi al acestor domni și, ultimul vlăstar al branșei, Maurice Barrès, a cărui negare a Eului are farmec, iar sclifoseala importantă este foarte picantă: n-avem absolut nimic de reproşat celui din urmă decât că mănâncă la prânz din Stendhal, iar la cină din Ignacio de Loyola. Pe cine mai avem? Pe dl Anatole France, care frecventează școlile din Alexandria, și care, în fond, este un poet-analist pătrunzător și delicat.

L-am avut apoi pe dl Taine, care ne-a aruncat până la gât (îi mulțumesc pentru asta) în estetica engleză și în prerafaeliţi și care este răspunzător, împreună cu Wagner, de reveriile zise decadente, apoi simbolice, în sfârșit... de toate ideile vagi cuprinse în ele.

Spun:

- Există o mișcare simbolistă serioasă?

- O mișcare, nu: mișcări fără direcție, fără o direcție comună în special. Pelerini fără pelerinaj și pasionați, o, nu! Nimeni n-a întâlnit niciodată doi din acei pelerini împreună pe același drum. Gălăgie, da, fluiere care vor să devină tobe mari (vorbesc de cei minori, de cei mai cunoscuți), dar (există) pasiune, o iubire, o religie? Nici vorbă! Suntem tot mai mult niște Bouvard izolați, care căutăm ceva, fără cea mai mică dorință de a găsi.

S-a spus – și este evident – că toată literatura este simbolistă începând cu Eschil și mult înaintea lui. De ce să fie aceştia (contemporanii) mai simboliști? Pentru că pun simbolul înainte? Simbolul a ce? Simbolurile înveșmântează entități, idei centrale. Care este ideea centrală comună acestor domni? Restaurarea vocabulelor din secolul XVI, lungimea mai mare sau mai mică a versului, alegerea (romantică, dacă vă face plăcere!) a mediior și manierelor Evului Mediu și alte detalii nu ar putea să constituie o doctrină, entitatea care să genereze o artă. Şi ei nici măcar nu au căzut de acord asupra acestor detalii. Dacă numim doar doi sau trei (sunt mai mulți foarte interesanți printre acești – scriitori – izolați), dl Pierre Quillard, de exemplu, cu „Gloria verbului”, un vers magnific, strălucitor, dar dulceag, fecioare blânde sau perverse, cu forme cenușii topite în aurul și miniaturile cărților de rugăciuni, să-l punem pe dl Quillard lângă dl Taillade, a cărui limbă magnifică strălucește și ea, dar este atât de diferită și care aristofanizează și ucide cu lovituri de pietre prețioase? Vom găsi unele înrudiri îndepărtate, fără nici un fel de similitudine esențială între dl Henri de Régnier și dl Charles Morice, aceştia din urmă fiind –

printre cei artificiali (scriitori). În Evul Mediu ar fi fost un preot oarecare care elabora silogisme asupra dogmei: după secolul cel mare, studiile noastre umaniste au făcut din el un retor clasic care, după Lamartine și Vigny, a rămas clasic, asupra căruia se deschid florile artificiale ale misticismului, și care cântă melopee vagi, dar fermecătoare. Mai sunt mulți alți scriitori, pe care îi citim în „La Plume" („Pana") și „Mercure de France" sau pe care i-am citit în atât de ciudatul periodic al lui Jean Julien, „Art et Critique". Nu vorbesc de Moréas și de cantilenele sale drăguțe devenite poeme epice: totdeauna am râs de ele cu toții! Și ele l-au urcat pe culmile gloriei!

- Dv. înșivă sunteți simbolist?

- Fără îndoială! Cum să nu! Dar nu la fel ca acești domni: ori ești simbolist, ori ești un nimic în artă, pentru că arta este simbolul. Simbolismul este căutarea necunoscutului prin (ceea ce este) cunoscut, a non-umanului, prin omenesc. Din acest punct de vedere, n-ar exista absolut nimeni printre cei tineri (oare eu sunt tânăr?) decât doi simboliști: Mathias Morhardt, autorul volumului „Ilénor" și eu, în romanul meu „Absența" și în „Serbările galante", piesa de teatru în care textul și muzica încearcă o glosă la Paul Verlaine.

Aceste trei opere (bune sau rele, prea puțin contează aici, nu se pune în discuție acest lucru) nu admit nici un personaj, nici un mediu, nici un verb care să nu reprezinte entități. Această triplă reprezentare constituie în esență și simbolismul. El *cere*, pentru a fi o operă de artă, excelența formei și *impune* vechea credință a ființei în sine, ființa cu „f" mic. Or, spiritul științific modern a respins această credință, iar acest lucru îl va îndepărta profund de ultimii mari contemporani. Ei sunt sau au fost respinși, izolați sau mai degrabă ei au respins, ei s-au izolat. Banville a murit, cel care, în afară de „Exilații", nu și-a exprimat gândurile și a distilat povestiri pentru uzul acestui timp: Villier de l'Isle Adam credea, și este mort din acest motiv, Paul Verlaine a murit din cauza apartenenței la acest adevăr blestemat, Stéphane Mallarmé îl ascunde cu un triplu voal, ca Isis, César Franck, pe care un director de Revistă mi-a reproșat că l-am *inventat*, acum 7-8 ani, a trăit fericit datorită acestui adevăr și foarte singur, în ciuda înfățișării din ultimii ani. Există mari pictori, ca Puvis de Chavanes și Eugene Carriere care exprimă acest adevăr și pe care publicul îl acceptă și chiar îl glorifică, pentru că nu-l înțelege. Îi respect profund, mă tem să nu fie ultimii...

Pe scurt, domnule, vă doresc ca Ancheta dv. privind obiectivele literaturii să aibă un final mai bun ca Ancheta mea. Am încercat eu însumi să realizez această anchetă, cu îndârjire, acum șase ani, datorită Revistei contemporane. Am reunit în ea pe toată lumea, pe toți cei despre care se vorbește astăzi, sperând să întâlnesc și să grupez măcar o duzină de scriitori, care să aibă despre artă nu idei identice, dar măcar asociabile. N-am întâlnit nici 12, nici 6, nici... 2. De atunci constat că izolarea s-a agravat. Dați-mi voie să nu cred în Școli, simboliste sau de alt gen.

Traducere din limba franceză - **Liana ALECU**

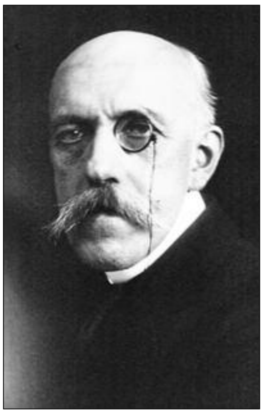
Henri de RÉGNIER
Școala simbolistă trebuie să fie privită mai degrabă ca un fel de refugiu

În ancheta dură pe care o realizez privind tânăra literatură, una din cele mai deosebite bucurii ale spiritului pe care mi le ofer de pe o zi pe alta, este permanentul contrast dintre diferitele personalități pe care mi-am propus să le chestionez.

Or, după dl Jean Moréas, a-l vedea pe dl Henri de Régnier, pe care dl. Stéphane Mallarmé îl plasează atât de sus în cadrul mișcării poetice contemporane, însemna să mă lipsesc de regula unei antiteze. Dl de Régnier este înalt și zvelt, are 27 de ani, trăsăturile fine ale fizionomiei sale, ochiul său cenușiu-albăstrui, mustața sa cenușie, vocea sa dulce creează rapid impresia unei delicateți extreme, a unei rezerve, aproape a unei timidități maladive. Totuși, această posibilă slăbiciune a fizionomiei sale este ameliorată de proeminența maxilarelor sale și de forma pătrată a bărbiei.

A vorbi despre sine cât mai puțin posibil, a fugi, ca să zicem așa, și de umbra vreunui elogiu, de teama de a nu fi prea brutal, a atenua, prin ton și surâs, ironia fină care se manifesta uneori, acestea sunt caracteristicile conversației cu dl de Régnier.

După părerea sa, așa-numita Școală simbolistă trebuie să fie privită mai degrabă ca un fel de refugiu unde se adăpostesc temporar toți noii veniți în literatură, „cei care nu doreau să calce servil pe urmele precursorilor, ale parnasienilor, ale naturaliștilor, care au sfârșit prin a se scufunda în scrieri obscene".

- Izgoniți de peste tot, huiduiți de aproape toată lumea, ei simt nevoia de a se înregimenta sub un stindard comun pentru a lupta împreună mai eficient împotriva celor mulțumiți de ei înșiși. Peste cinci sau zece ani, fără îndoială că nu va mai rămâne mare lucru dintr-un clasament improvizat atât de sumar, atât de arbitrar. Și acest lucru este de înțeles, acest grup simbolist, înzestrat cu spirite atât de diverse și cu nuanțe atât de diferite, în care găsim romancieri satirici și mitici ca Paul Adam, spirite sinoptice precum Kahn, visători latini precum Quillard, paraboliști ca Bernard Lazare, analiști ca

Edouard Dujardin și un critic precum Fénéon, este o forță și reprezintă într-adevăr ceva dur, în mod fatal, când va sosi momentul, se va dispersa prin toate specialitățile, conform cu gusturile, aptitudinile și competențele fiecăruia.

Școlile literare nu folosesc decât celor pentru care izolarea le-ar fi periculoasă. Un spirit puternic are valoare intrinsecă, atrage atenția publicului prin propria calitate. De exemplu, să-l luăm pe Vielé-Griffin, care este una din inteligențele cele mai desăvârșite ale acestei epoci și ale cărui cărți dezvăluie în același timp o rară aptitudine pentru genul dramatic, precum și admirabile calități lirice. El n-ar fi mai puțin vizibil dacă simbolismul, ca școală, n-ar exista. Nici frumusețea versurilor domnului de Hérédia nu se supune existenței parnasianismului.

Cât despre mine, dacă sunt simbolist, nu sunt, credeți-mă, de dragul școlilor și al clasamentelor. Adaug epitetul, pentru că introduc simbolul în versurile mele. Dar, într-adevăr, înregimentarea sub numele unor teorii, al unui drapel, al unor programe, nu mă atrage.

Ador independența – în special în artă. Recunosc ca pe un fapt indiscutabil o mare înclinație a spiritelor artistice spre o artă pur simbolică. Da, știu, nu inventăm noi simbolul, dar până acum simbolul nu apărea decât instinctiv în operele de artă, independent de orice parti pris, pentru că simțeam că într-adevăr, nu poate exista artă veritabilă fără simbol.

Mișcarea actuală este diferită: facem din simbol condiția esențială a artei. Vrem să eliminăm din artă în mod deliberat, cu toată scrupulozitatea, ceea ce numim, cred, evenimentele imprevizibile, adică accidentele datorate mediului, epocii, faptelor particulare.

Iar această mișcare nu are loc numai în țara noastră: din America, din Belgia, din Anglia, din Elveția, tinerii scriitori chinuiți de aceeași nevoie, vin la Paris pentru a căuta Biblia, pentru că simt că acolo e criza cea mai intensă și că trebuie să reușească. De altfel, de ce să insistăm? Maestrul meu, dl Stéphan Mallarmé, v-a sintetizat totul perfect în legătură cu acest subiect.

- Cu privire la versificație, ce părere aveți?

- Libertatea cea mai mare (ce contează numărul de versuri dacă ritmul este frumos?) utilizarea alexandrinului clasic după împrejurări, compoziția armonioasă a strofei, pe care o consider formată din ecourile multiplicate ale unei imagini, ale unei idei sau ale unui sentiment care se repercutează, se diversifică prin modificările versurilor pentru a se recompune.

- În opinia dv., pentru a reuși, evoluției poetice îi este necesară o înnoire a limbajului? Și ce credeți despre Renașterea romană?

- Cred că limba, așa cum este, este frumoasă.

În ceea ce mă privește, îmi place, din contră, să nu folosesc în versurile mele decât cuvinte așa-zis uzuale, cuvinte prezentate în dicționarele Le Petit Larousse. Doar că sunt atent să le redau semnificația adevărată, și cred că este posibil, prin măiestrie, să extrag din aceste cuvinte suficiente efecte de culoare, de armonie, de emoție.

Cât despre Renașterea romană, îmi pare mai bine dedusă teoretic decât realizabilă logic. Pornim de la acest fapt real, că singurele epoci cu adevărat poetice din literatura noastră sunt de secolul al XVI-lea și că, în consecință, înnoirea poetică actuală trebuie să se inspire din nou din secolul al XIII-lea. V-am spus, nu sunt deloc de această părere. Consider, din punct de vedere istoric, epoca romană interesantă și fecundă, dar realmente sursele ei îmi sunt inaccesibile. Nu-i înțeleg limbajul și nu văd utilitatea de a-l învăța. Moréas a făcut acest lucru și lui i s-a potrivit: purtările, tonul cavaleresc al literaturii romane, formulele șlefuite, arabescurile, ornamentele migălite, acestea i se potrivesc spiritului și temperamentului său; recunosc chiar că mai sunt și alții cuceriți de această teorie, dar vă spun sincer, eu, unul, sunt complet refractar la așa ceva!

- Moréas, îi spun, înțelege să-și asume, pentru progresul literaturii franceze, o luptă analogă cu cea susținută în 1830 de Victor Hugo. Credeți că este destinat acestui rol?

Dl Henri de Régnier surâse și-mi spuse:

- Nu, nu cred...

- Care sunt poeții pe care îi considerați precursorii direcți ai mișcării actuale?

- Cred că îi datorăm mult lui Verlaine; dar eu, unul, nu mă simt prea apropiat de el, lui Stéphane Mallarmé, exemplului oferit de operele sale și influenței splendidelor sale conversații, le datorez ceea ce sunt acum și cred că tradiția pe care o reprezintă el, ca și Villiere de l'Isle Adam, este cea mai apropiată de geniul clasic.

Traducere din limba franceză - **Liana ALECU**

Jazz rasat în Hermannstadt

Fain, în vară, într-o seară, prilej să mă bucur iară. O gală aniversară. Tiberian, sibian, patruzeci de ani de cânt. Din acela cu avânt. Pianist doxat, versat și profesor respectat. Pe scenă suind nimerit într-un trio strălucit. Cu americani, în jazz veterani. Azi, europeni, pentru ăst concert colegi sibieni. Sexagenaru' John Betsch. Baterist de ispravă vădit. De la Paris a venit. Și, de la Berlin, Chris Dahlgren, la bas. Vioi, zvăpăiat și pasionat. Profesioniști, fără doar și poate. Pe instrumente stăpâni negreșit. Ingenioși copios, improvizând abundent. Iscând dezinvolt efecte sonore, da' nu la voia-ntâmplării. Creând din plin atmosferă. Muzica lor doar ritm obsedant nefiind. Ci rafinament din belșug etalând. Stârnind interesul, inevitabil, captând pas cu pas, în chip lăudabil...

I-am ascultat pe cei trei relaxat. În confortu' sălii Thalia, familiar mie și apreciat. Propice acustic unor cântări d-astea. Fie să mai fie ș-altele așa. Eu să le aud, din lojă, pe viu, și, după, să scriu. Lumea o citi, despre ele-o ști și astfel la jazz decis o veni. Motiv să întreb în final: „ICon Arts Academy", ne-om întâlni și al'dat' cu jazzu' rasat în Sibii? Ori la Pitești, de ce nu? Că fani îs destui și p-aci, dedicați, ahtiați, însetați...

Adrian SIMEANU

Amintirea nu are doar dimensiunea celor petrecute

■ Amintirea nu are doar dimensiunea celor petrecute, ci şi mirabila dimensiune a neîntîmplatului. Dîndu-i un aer de ficţiune, ultima o încunună.

■ Te maturizezi, cînd începi să ai amintiri. Îmbătrîneşti, cînd amintirile devin dureroase. Eu unul am avut amintiri dureroase încă din adolescenţă.

■ Viclenia nu e, cum se crede îndeobşte, opusul naivităţii. E doar o naivitate pervertită.

■ O revoltă se cuvine a fi inclasabilă. Orice înscriere a sa într-o tipologie o compromite.

■ „Păcatul: amestec de îndrăzneală şi de laşitate. În acelaşi timp îndrăzneşti cu impertinenţă şi capitulezi cu josnicie" (Monseniorul Vladimir Ghika).

■ Nu te poţi recunoaşte în scrisul tău ca fiind tu însuţi, decît cu nuanţa de orgoliu pe care ţi-o dă găsirea formulei fericite.

■ Nu e capabil să scrie nici cîteva fraze de proză, dar produce uneori versuri sclipitoare. E aidoma unui şchiop care ar înota perfect.

■ „Este îndeajuns să priveşti un lucru cu atenţie pentru ca el să devină interesant" (Eugenio d'Ors).

■ Periodic, revenim la unele gînduri ale noastre mai vechi. Chiar dacă ele sînt reluate întocmai, noi sîntem alţii.

■ Deplina libertate negatoare de care pare a se bucura nenorocirea.

■ Cu nimic nu se nutreşte iubirea decît cu sine însăşi. Caracterul canibalic al iubirii, pînă la Dumnezeu.

■ „Ca regulă generală, nici un om în încurcătură nu e complet cinstit" (Thackeray).

■ Intensa seducţie exercitată de lucrurile care cad. Indiferenţa celor ce rămîn.

■ A trăi înseamnă să încerci a realiza treptat ceea ce nu poţi fi. Identificarea prin negativităţi a fiinţei în durată.

■ Infinitul cade în infinit. Doar limita decide.

■ *Crezi cu adevărat doar în ceea ce iubeşti. Credinţa exterioară iubirii e inautentică.

■ „Puţină filosofie duce spiritul omenesc la ateism, dar aprofundarea filosofiei îl duce spre religie" (Francis Bacon).

■ Evoluţia: mister incitant al identităţii.

■ Să reprezinte mila forma supremă a dreptăţii? Să fie această milă-justiţie esenţa însăşi a creştinismului? Aşa nădăjduim.

■ A te simţi subapreciat, un sentiment nobil întrucît îţi îngăduie creştineasca comprehensiune pentru semenii subapreciaţi.

■ „Cred că mai uşor este să zugrăveşti un caracter aflîndu-te departe de el, decît de aproape. De la depărtare nu mai sîntem distraşi de ascultarea senzaţiei prezente" (Stendhal).

■ Scrisul: o stare insomniacă a cuvîntului.

Gheorghe GRIGURCU

Violeta CRAIU, ***Versuri rătăcite în balta Brăilei***, Editura *Pim,* Iași, 2014

Marian RUSCU, ***Fiul vampirului,*** Editura *Premier,* Ploiești, 2013

Silviu GUGA, ***Guvernat de memorie***, Editura *Cenaclul de la Păltiniş,* Sibiu, 2013

Menachem M. FALEK, ***Rădăcini***, Editura *Yur-ott,* Israel, 2014

Eseu

Cine mai are nevoie azi de literatură?

Întrebarea aceasta mi se adresează la multe dintre întâlnirile mele cu publicul (atunci când oamenii din sală sunt sinceri şi nu simulează, din snobism, respectul, dus până la evlavie, faţă de cărţi). Deci, cine mai are nevoie azi de literatură?

Îi vedem pe semenii noştri agitându-se sau distrându-se de dimineaţa până seara fără să li se facă sete sau foame de texte literare. Trec, cei mai mulţi, absenţi pe lângă vitrinele librăriilor. Nu au cărţi în casă. Şi nu ştiu numele niciunui scriitor, cu excepţia, poate, a lui Eminescu, în legătură cu care îşi aduc aminte doar că scria versuri şi că a murit nebun.

Discută despre preţuri, despre starea vremii, despre filme sau meciuri de fotbal, dar aproape niciodată despre cărţi. Unele televiziuni alcătuiesc topuri de genul „cei mai apreciaţi 10 ziarişti, „cei mai apreciaţi 10 oameni politici", „cei mai apreciaţi 10 cântăreţi" ş.a.m.d., dar niciodată „cei mai apreciaţi 10 scriitori".

Întrebarea revine obsesiv: cine mai are nevoie azi de literatură?

Şi iată şi răspunsul: toţi avem nevoie de literatură, dar nu ştim că avem nevoie.

Cu sute de ani în urmă, marinarii care călătoreau pe mări şi oceane vreme îndelungată se îmbolnăveau de o boală misterioasă: le apăreau pete pe faţă şi pe picioare, le sângerau gingiile, deveneau hidoşi. Nimeni nu cunoştea cauza. După mult timp avea să se afle că boala – numită scorbut – era provocată de absenţa vitaminei C din alimentaţia marinarilor (care, prin forţa împrejurărilor, mâncau pesmeţi, pastramă, dar nu şi fructe şi legume proaspete).

Într-o situaţie asemănătoare ne aflăm noi. Ne facem tot mai urâţi şi nu înţelegem de ce. Oamenii care citesc sunt frumoşi. Lectura nu schimbă, bineînţeles, plastica feţei. Design-ul fizionomiei rămâne mereu acelaşi pe care îl avem din naştere. Dar chipul unui om cultivat iradiază nobleţe, se înconjoară de un fel de aureolă uşor de recunoscut. Mă uitam la fotografiile lui Eugen Simion, făcute la diferite vârste. În tinereţe, figura lui, de ţăran, deşi bine proporţionată, avea ceva rudimentar. Apoi, pe măsura trecerii anilor, după mii de cărţi citite, acea figură s-a cizelat, a căpătat o distincţie specifică unui cărturar (o descifrăm şi în fotografiile lui E. Lovinescu).

Unor elevi cărora le-am vorbit despre literatură le-am spus că dacă ieşim pe stradă şi ne uităm la necunoscuţii care trec pe lângă noi, eu pot să le spun care dintre ei citeşte şi care nu. Elevii mi-au cerut să fac demonstraţia asta cu ei, nu cu trecătorii de pe stradă. Am fost de acord. Drept urmare au venit unul după altul pe la mine şi cu gest de răsfăţ, caraghios-simpatic, fiecare dintre ei mi-a arătat mutrişoara lui, ca şi cum s-ar fi pus la dispoziţia unui tomograf. Eu, cu un aer de expert, o examinam încruntat şi dădeam verdictul. De cele mai multe ori spuneam „nu citeşti" bazându-mă pe adevărul statistic că elevii nu prea citesc. Iar cel diagnosticat astfel se arăta uimit: „De unde ştiţi?" iar apoi îşi exprima îngrijorarea. „Se cunoaşte?!"

Da, se cam cunoaşte. Dar dacă ar fi vorba doar de înfăţişare încă ar fi bine. Din nefericire, în absenţa literaturii (şi a picturii, muzicii, teatrului, dansului etc., dar eu aici mă refer numai la literatură), ne urâţim şi sufleteşte. Şi avem în general un stil de viaţă urât, simplist, repetitiv. Nu ne gândim decât la achiziţionarea de bunuri materiale. Ne uităm fascinaţi în vitrinele cu obiectele pe care le dorim până la obsesie, dar nu ridicăm niciodată privirea spre cer. Sau o ridicăm doar ca să aflăm dacă va ploua, fără să trăim emoţia prezenţei noastre în universul infinit, printre miliarde de miliarde de stele.

Foarte vizibilă este această decădere la tineri. La bătrâni este oarecum de aşteptat să apară semne ale degenerării (şi, în mod paradoxal, la ei diminuarea vitalităţii creează o impresie plăcută, deşi de multe ori falsă, de spiritualizare). Dar la tineri este dureros să constaţi degradarea.

Mă uit adeseori, cu atenţie, la tinerii de pe stradă, din magazine, din metrou, ascult indiscret conversaţiile dintre ei. Şi mă întristează foarte mult. Pentru că sunt originali şi refuză ostentativ uniformizarea? Ce bine ar fi dacă ar fi aşa! În realitate ei practică, dimpotrivă, mimetismul. Poartă, aproape toţi, blugi rupţi, maieuri cu inscripţii pe piept, la care băieţii adaugă cercei în urechi, tatuaje, părul legat în cozi sau tuns în formă de creastă de cocoş, iar fetele – bluze scurte, fuste scurte. Aceste aparente acte de teribilism fac parte dintr-o industrie a originalităţii şi reprezintă o falsă originalitate. Alţii au gândit în locul lor mijloacele prin care ei ar putea să se remarce şi, drept urmare, în loc să se remarce, seamănă unul cu altul ca nişte produse de serie. Folosesc în discuţii maximum trei sute de cuvinte româneşti şi o sută de termeni şi expresii din engleza americană, astfel încât, ca să se poată înţelege, mai recurg şi la interjecţii, la gesturi şi la grimase.

Particip aproape în fiecare an, ca preşedinte de onoare, la Olimpiada Naţională de Limba şi Literatura Română şi sunt fericit când ţin un mic discurs în faţa a cinci sute de elevi de elită, iubitori şi cunoscători de literatură, şi

a profesorilor lor. Acești tineri nu seamănă deloc între ei. Sunt inteligenți, au umor și o cultură literară bine însușită, dar fiecare în felul lui. Reacționează civilizat, însă în mod diferit la ceea ce le spun. Unii mă aplaudă, alții mă contrazic, alții nu pierd ocazia să-mi explice ce cred ei despre literatură.

Și sunt... nonconformiști, cu adevărat nonconformiști. Într-un an le-am explicat pe larg, și am dat și exemple (la cererea lor) ce înseamnă limba de lemn. M-am jucat cu focul. Când a luat cuvântul, în continuare, prefectul județului care găzduia olimpiada, tinerii din sală au început să arate cu degetul spre el și să scandeze. „Lim-ba-de-lemn! Lim-ba-de-lemn!". Nu mi-a fost ușor. Apoi, când vorbeau cu mine, în pauze, parodiau ei înșiși limba de lemn, cu o inventivitate ieșită din comun și râdeau din toată inima.

Mă bucur de fiecare dată să constat că există în România și tineri care citesc. Parcă provin dintr-o Românie a viitorului, pe care o visez eu.

Cultura nu reprezintă o colecție de cunoștințe de care să facem paradă atunci când vrem să intimidăm lumea cu presupusa noastră superioritate intelectuală. Prin cultură ne formăm ca oameni, ne dez-animalizăm. Ce se întâmplă cu un pământ pe care nu-l cultivă nimeni? Se sălbăticește. Într-un mod similar un om pe care nu-l cultivă nimeni se sălbăticește.

Mai există un motiv pentru care ne-am înstrăinat de literatură, în afară de modul greșit în care este predată în școală: concurența neloială pe care i-o fac alte surse de plăcere aflate la dispoziția omului de azi.

Sunt preferate plăcerile care se obțin repede, fără efort. Nimeni nu se mai duce în pădure să culeagă zmeură zgâriindu-se prin tufele țepoase și riscând să declanșeze furia vreunui urs; toți preferă să deschidă frigiderul și să ia de acolo direct un castron cu zmeură. Puțini sunt cei care mai călătoresc până în China, ca să viziteze *Orașul interzis* de lângă Beijing; cei mai mulți preferă să apese pe telecomandă și să urmărească la televizor un reportaj despre *Orașul interzis*. Sunt chiar unii care renunță să-și construiască fericirea, luptând eroic cu viața; mai bine fumează marijuana și obțin iluzia că sunt fericiți.

Omul din vremea noastră, instalat surâzător în prezent, ca o pisică într-un fotoliu, fără să se gândească dramatic la trecut și înfrigurat la viitor, omul numit inspirat de Horia-Roman Patapievici „omul recent", vrea să își procure plăcerea instantaneu, nu să ajungă la ea în urma unor strădanii obositoare. Mai rău decât atât, îi displac *plăcerile ritualizate*, al căror farmec nu-l înțelege și pe care le consideră demodate, potrivite pentru oamenii de altădată, care aveau mult timp la dispoziție. Omul de azi nu este într-o criză de timp, cum crede, ci într-o criză de răbdare. Când călătorește cu mașina, în loc să considere călătoria o excursie și să se bucure de frumusețea locurilor prin care trece, gonește bezmetic ca să ajungă cât mai repede la destinație. Dacă se plimbă cu iubita lui pe malul mării, se gândește că pierde timpul și că mult mai bine ar fi să se ducă, fără preliminarii, în camera de hotel și să facă dragoste (ca și cum plimbarea pe malul mării n-ar fi tot dragoste).

Lectura reprezintă tocmai o plăcere ritualizată, din categoria celor evitate în vremea noastră. Ca să citești o carte trebuie să cunoști o sută de mii de cuvinte (nu doar trei sute, câte sunt folosite în mod curent, în conversații). Să dai, meticulos, pagină după pagină, să urmărești cu privirea rând după rând și să-ți *reprezinți* în minte situațiile descrise cu ajutorul cuvintelor. Un asemenea efort de reprezentare nu faci când urmărești, pasiv, imaginile care se perindă pe ecranul televizorului.

Și apoi, literatura are ritmul ei, care nu poate fi accelerat de nimeni. Unii comprimă piesele lui Shakespeare, repovestesc, pe scurt, peripețiile lui don Quijote de la Mancha, rezumă chiar și epopeile lui Homer sau *Divina comedie* a lui Dante. Ceea ce rezultă n-are nicio legătură cu originalul. Și este și o impietate, pentru că duce la un rezultat hilar. Un tango languros filmat cu acceleratorul se transformă într-o țopăială. Ceva asemănător se întâmplă cu textele literare prescurtate.

Trăim într-o epocă în care lumea optează pentru plăcerile violente și obținute rapid, în defavoarea celor nuanțate și ritualizate. Ceva în mecanismul delicat al sufletului nostru s-a stricat. Am văzut, la New-Yok, un spectacol de teatru cu *Othello* al lui Shakespeare și m-a frapat modul cum maurul, cuprins de gelozie, o omoară pe Desdemona. Nu doar o sugrumă, ci o și înjunghie cu pumnalul pentru ca apoi să o ia de picioare și să o izbească cu capul de pereți umplând întreaga încăpere de sânge. După spectacol, l-am întrebat pe regizor de ce a adăugat aceste atrocități, inexistente în piesa lui Shakespeare, iar el mi-a explicat că pragul de la care americanii sesizează violența a crescut foarte mult, că o simplă strangulare n-ar fi emoționat pe nimeni sau ar fi fost considerată chiar o mângâiere duioasă. Spectatorul educat de triller-urile americănești trebuie să vadă sânge și fragmente de creier pe pereți ca să simtă o emoție. (M-a amuzat întotdeauna să constat că, în filmele de acțiune de peste ocean, dintr-o rană făcută de un glonț sângele nu se prelinge, ci țâșnește, ca dintr-un butoi căruia i s-a scos cepul!) În aceste condiții, este evident că asasinatele și sinuciderile morale din piesele lui Ibsen sau Cehov nu mai impresionează aproape pe nimeni, deși sunt la fel de încărcate de tragism ca scenele cele mai sângeroase.

Avem, în biblioteci, rezerve imense de frumusețe literară, iar noi le ignorăm. Renunțăm la subtila, delicata plăcere de a citi în favoarea unor plăceri brutale. Voluptatea lecturii este și... ieftină, ne-o putem procura oricând, împrumutând o carte sau descărcând un text literar de pe Internet.

Și, în plus, plăcerea furnizată de literatură *nu face rău*. Fumatul generează cancer la plămâni și alte boli grave, alcoolul duce la distrugerea ficatului și la pierderea demnității, drogurile creează dependență și provoacă moartea.

În timp ce literatura, ca și visul sau jocul, ca și mirosirea unei flori sau privirea norilor de pe cer, ne încântă și atât. Farmecul ei nu are reziduuri, nu provoacă leziuni, nu ne dezumanizează.

Alex. ȘTEFĂNESCU

Horia GÂRBEA: „Niciunul dintre scriitorii, actorii, cântăreţii care au fost miniştri ai culturii nu a făcut ceva cu adevărat important pentru breasla din care proveneau”

- Distinse domnule Horia Gârbea, în afara faptului că este o mare bucurie să vă întâlnesc azi în această zonă de paradis a creatorilor literari, spuneți-mi care este „visul unei nopți de vară” al lui Horia Gârbea?

- Întotdeauna am crezut că vara este un anotimp vital și de aceea mă și aflu aici, împreună cu soția și cu fiul meu, la Vila „Zaharia Stancu”, unde este un loc de vis și putem crede că miracolele pe care le-a întrevăzut cu atâta fantezie și speranță marele Will se pot împlini. În ce mă privește, îmi doresc să petrec o vară liniștită, să fiu sănătos și eu și familia, și să putem să ne relaxăm. Am mai puține gânduri legate de planurile literare din toamnă, totuși ele își fac inevitabil loc în gândurile și visele mele. A avut loc recent premiera piesei mele *Funcționarul destinului*, la teatrul Nottara. Altă piesă, *Divorț în direct*, și-a avut premiera la Giurgiu. Ambele s-au jucat de câte trei ori, deci în toamnă vor avea, sper, un destin fericit și cât mai lung. Sper să putem pleca și în turnee, să arătăm și în alte părți teatrul românesc. Desigur, meritul meu ca scenarist este mai redus, cel mare revine regizorilor și actorilor, care s-au întrecut pe ei înșiși. În ultima clipă a stagiunii trecute, am avut lectura unei alte piese, *Dispariție la Senat* și va trebui să mai lucrez cu regizoarea Anca Maria Colțeanu, la text, care este cam scurt și nu este prea bine conturat. Lectura a fost urmată de impresii, am ascultat ce mi-au sugerat colegii și acum urmează să definitivăm acest text, care să devină un spectacol la un teatru independent din București. De asemenea, lucrez intens – și aici mi-am luat textele cu mine – la definitivarea a două antologii foarte importante: una de literatură SF și fantasy, o alta de thriller-policier-noir, antologii care trebuie traduse în limba engleză prin intermediul I.C.R. și să fie prezentate la târgurile de carte din anul 2015. Selecția textelor e făcută. Mai avem puțin de lucru și, deocamdată, se conturează o antologie SF și fantasy cu 24 de autori și, desigur, cu un minim aparat critic și o prefață pe care va trebui să le scriu. La noir și thriller avem 12 autori, poate se vor mai adăuga și alții, dar în orice caz, e un fapt foarte important, pentru că, zic eu, România poate fi prezentă cu aceste genuri, considerate pe nedrept genuri umile; ele sunt cele care pot să atragă atenția și există precedente în lume: suedezii – care au avut un asfel de desant pe literatură polițistă și au cucerit lumea cu romanele lor. Practic, romanul ajunge din nou la povestire, pentru că nu mai este la modă plicticosul, textualismul inteligent, dar sofisticat, ci pur și simplu o povestire

zdravănă, cinstită, este mai valorizată în Occident. De aceea am făcut acest gând și, cu ajutorul preşedintelui I.C.R., domnul Lilian Zamfiroiu, care este un adept al acestei idei, și din care sperăm să facem un lucru foarte important.

- Atracția dvs către Shakespeare face parte din predispoziția spre tragedie ori comedie? E acesta un joc al întâmplării?

- Este, până la un punct, un joc al întâmplării, pentru că ediția Shakespeare, apărută în 2010, îngrijită de George Volceanov și aportul colegei lui, Violeta Popa, o talentată sonetistă și în același timp secretar literar la *Teatrul Național București*. Eu nu eram cuprins în acest plan, dar cu timpul, în fața dificultății foarte serioase pe care o reprezenta traducerea lui Shakespeare, echipa a prins a se extinde și atunci am avut șansa de partea mea: aceea ca domnul Volceanov să mă întrebe dacă nu doresc să mă alătur ei.

- Sunteți un bun traducător...

- Am tradus multe piese; tradusesem mai demult o piesă de Shakespeare – ea nu intră în ediția aceasta, pentru că a tradus-o mult mai bine însuși domnul Volceanov, *Nevestele vesele din Windsor*. Însă tradusesem alte piese și s-a întâmplat ca domnul Volceanov să vadă un spectacol cu

Iluzie comică de Pierre Corneille, tradusă de mine, și i-a plăcut foarte mult cum am tradus-o în versuri. Pentru că pariul acestei ediții este să traducem în metrul originar – unde e cazul, în versuri – și, ca să mă atragă, mi-a propus chiar piesa *Vis de-o noapte-n miezul verii*, care a fost prima piesă tradusă de mine în seria Volceanov care, iată, a ajuns la volumul VIII. Am primit acum o veste bună: Administrația Fondului Cultural Național ne va finanța apariția volumului IX, în care urmează ca eu să am *„Piesa scoțiană*”, din care am tradus deja primul act și care iese foarte bine. Anterior a fost *Richard al III-lea*, o încercare foarte, foarte grea, piesa fiind și foarte lungă, dar o capodoperă cu care merită să te confrunți.

În orice caz, am virat către Shakespeare cu mare hotărâre, nu m-am limitat la traducere, am și note de subsol, am și prefețe la volumele care au apărut. Volumele au un aparat critic riguros, ce se bazează pe cele mai recente ediții din patria lui Shakespeare, precum și pe cele mai importante studii la zi. De asemenea, mai apar două reviste – în paralel cu această ediție. A apărut primul număr al *Caietelor Shakespeare* și există un caiet în engleză, cu apariție periodică, în care, alături de specialiștii români, contribuie și shakespeareologi din afara României. Aceste toate elemente de promovare a operei lui Shakespeare în România și de reînnoire a ei apar la editura *Tracus Arte*, al cărei director, Ion Cristescu, a fost pentru noi un real sprijin. Ca director al Muzeului Literaturii Române, se confruntă cu foarte mari dificultăți, dar a lăsat editura pe mâna unui foarte bun filolog și poet, Cosmin Perța, și mergem înainte cu proiectul Shakespeare. Această finanțare de la AFCN e foarte importantă pentru noi, pentru că e o muncă foarte grea și, dacă nu ar fi plătită cât de cât, n-am putea duce proiectul până la capăt. Ni s-au alăturat Ioana Diaconescu și Lucia Verona. Poate ni se vor alătura și alți traducători. Unii au dat probe, dar din păcate nu toți au dat satisfacție, pentru că este destul de greu să traduci Shakespeare în versuri. Noi ne-am reglat, totuși, un mecanism. E prevăzut să tipărim în prima fază 16 volume. Suntem în a doua jumătate a parcursului și sper ca totul să se termine cu bine și să ducem toată opera lui Shakespeare până la capăt.

- Sunteți un personaj hamletian?

- O, nu! Câtuși de puțin! Eu nu sunt un tip foarte reflexiv. Mai degrabă, dacă ar fi să mă compar cu cineva, ar fi foarte ușor să joc un rol de Falstaff, fiind și puțin mai corpolent, dar George Volceanov spunea că mă vede în rolul lui Prihor Prunc-Bun, un duh din *Vis de-o noapte-n miezul verii*, care mai mult încurcă lucrurile decât le descurcă și care are o imagine convențională de balerin, de duh aerian, dar de fapt el era un tip masiv, un spiriduș grăsan și răutăcios. Așa l-am conceput pe acest Robin, care se traduce literal în românește *prihor*. Ăsta ar fi personajul care m-ar prinde. Hamlet în niciun caz.

- Ne găsim într-un paradis numit Neptun și aici se află casa de odihnă a U.S.R. „Zaharia Stancu". Nu vă miră că încă nu s-a luat vreo hotărâre ca aceasta să treacă în patrimoniul de stat a R.A.P.P.S. sau cum s-o fi numind, pentru a se face cu ușurință vânzarea ei pe nimic către diverși profitori, așa cum s-a întâmplat cu multe din bunurile naționale?

- Din fericire nu ne paște o astfel de nenorocire, pentru că vila se găsește în proprietatea exclusivă a U.S.R. N-are cine s-o revendice, așa cum s-a întâmplat cu Casa Monteoru și cu alte clădiri care au fost în patrimoniul U.S.R., dar care aveau inițial un alt deținător. Zaharia Stancu a avut grijă să o asigure din acest punct de vedere, astfel încât vila va rămâne a noastră. Din fericire, conducerile succesive ale U.S.R. au ținut la acest loc, iar eu, cât voi face parte din Consiliu, din Comitet, așa cum am susținut, voi susține și în continuare ca această Casă să fie întreținută, finanțată. Din păcate, acum e mai greu cu finanțarea. Din fericire sunt mulți oameni atrași de acest loc minunat și sper că vor face finanțare. Aici găsim nu numai un loc al recreerii, dar găsim și o echipă condusă de domnul director Vasile, care ne pune totul la dispoziție. Ne și cunoaște. Ne simțim ca acasă. Niciodată acest loc nu trebuie înstrăinat.

- Mă gândeam că profesionalismul și bonomia acestui om numit Vasile ar trebui să intre în chiar istoria U.S.R., cel puțin printr-un interviu, pe care în principiu l-am pregătit. Acest om și-a pus sufletul pe tavă, a cunoscut atâția și atâția oameni ai scrisului, probabil că ar putea avea multe de spus. Credeți că m-ați putea ajuta ca un interviu cu domnia sa să poată intra într-o revistă de prestigiu a U.S.R.?

- Desigur. Oricând de acord, și cât mai repede, pentru a apărea în *Luceafărul de dimineață* din luna august, lună în care, pe 24, va împlini 58 de ani.

- Legea retrocedărilor specifica inițial ca spațiile ocupate de instituții de interes național să fie răscumpărate prin bani, dar legea a suferit de-a lungul anilor, în funcție de interesele de grup ale guvernanților, astfel de modificări încât instituțiile respective au fost abandonate în brațele unor moștenitori rapace, pe care nu-i interesează nici cultura, nici interesul național.

- Eu însumi am fost în situația de a revendica niște proprietăți, dar nu erau de interes național: era vorba de un teren și o casă veche construită de bunicul meu, pe care le-am recuperat pentru că acolo erau amintirile mele, ale strămoșilor mei, și sigur că mi-am dorit să le am. Dacă ar fi fost însă ceva de interes național, desigur că aș fi acceptat o răscumpărare. Din păcate, Primăria Municipiului București, care deținea și Casa Monteoru și fostul sediu al Muzeului Literaturii Române, nu a oferit proprietarilor compensație. N-a existat o negociere cu ei, în toți acești ani, cum a fost în cazul UNITER, așa că s-au pierdut. Așa cum s-a pierdut și sediul U.A.P., aflat în imediata vecinătate a celor două. Dacă s-ar fi gândit de la început ca la bugetul Primăriei să fie prevăzută o sumă pentru a recompensa foștii proprietari, eu cred că exista deschidere din partea lor. Așa însă, dacă de 13 ani hotărârea de retrocedare a fost ignorată și nimeni nu s-a gândit că va veni un moment al evacuării, s-a întâmplat inevitabilul.

- M-aș mai referi la sediul U.S.R. Cel care a devenit sediul PSD București. De ce guvernanții nu-și „amintesc" că acel loc este încărcat de cultură, de speranțe, pentru că breasla scriitoricească este una dintre cele mai solide categorii sociale, stâlpi care au contribuit la menținerea

sufletului național și care, în momente de restriște, au știut să păstreze vie dorința de libertate a acestui popor.

- Să nu uităm totuși că U.S.R. a primit din partea guvernului, care era atunci, pentru o perioadă foarte îndelungată, Casa Vernescu, unde este și Cazinoul, care a asigurat multă vreme subzistența Uniunii. Din nefericire, a existat în ultimul an un patron care nu și-a achitat obligațiile față de Uniune și astfel s-a ajuns la această situație. U.S.R. are unde să stea: în Casa Vernescu. Aceasta este un spațiu pe Calea Victoriei pe care îl poate exploata. Să sperăm că vom recupera prejudiciul creat prin neplata chiriei și să mai sperăm că următorul chiriaș va fi solvabil. Legislația este defectuoasă și e totdeauna în folosul celui care este în culpă. Adică în loc să-l dăm afară rapid, a trebuit să ne judecăm luni de zile cu acest individ, care scotea profit bun de pe urma Casei Vernescu și nu dădea nimic proprietarului de drept.

- Cine sunteți, domnule Horia Gârbea, și ce v-a determinat să îmbrățișați cariera literelor?

- Sunt un om obișnuit. Nu cred că am niște particularități care să mă deosebească fundamental de alți oameni din jurul meu. În orice caz, sunt de formație inginer, mi-a plăcut meseria mea și o practic în continuare, fiind profesor la o universitate de stat, la „Facultatea de Îmbunătățiri funciare și Ingineria mediului” unde predau mecanica construcțiilor. Predau statistică, rezistență, aplicațiile matematicii în inginerie. E o profesiune care îmi place foarte mult. În paralel cu aceasta, mi-am descoperit de tânăr – pe la 14-15 ani – această propensiune către literatură, practicând toate genurile literare, fiind pasionat făcător de reviste. Prima am făcut-o la 15 ani la liceul „Mihai Viteazul” din București. Se numea *Mugurul*. Și azi îmi place să fac reviste. Postul de secretar general de redacție la *Luceafărul de dimineață* îmi convine perfect. Am fost totdeauna pasionat de a realiza reviste. Țin și un blog destul de activ, în paralel cu *Blogul dramaturgilor bucureșteni*, care e și el o prezență în lumea virtuală culturală. Și astfel mi-am cultivat cu plăcere acele însușiri care îmi erau dominante. Alte arte nu am putut să fac. Deși îmi place să pictez, nu am performat în acest domeniu, iar de muzică nu poate fi vorba pentru că nu am talent. Multă vreme n-am mai scris poezie, dar iată că, după 8 ani de pauză, începând cu 2011, mi-au apărut două volume de versuri, care au fost bine primite. Chiar acum am primit o cronică și în 2014 va apărea un nou volum de versuri, al treilea din acest triptic pe care l-am conceput. Am în minte și în calculator numeroase piese care așteaptă continuarea, dar, așa cum spuneam, un viraj important l-a avut intrarea în echipa Shakespeare. Făcusem de toate în literatură până la vârsta de 50 de ani. Oferta domnului Volceanov de a lucra la ediția Shakespeare a dat un nou sens vieții mele de scriitor.

- Mai sunt scriitorii oameni ai cetății?

- Oameni ai cetății, da, în sensul în care totuși societatea civilă își mai poate exercita un anumit rol asupra opiniei publice și asupra puterii. Din păcate, cei mai mulți dintre scriitorii care s-au ocupat de politică au părăsit-o. Și poate că e bine că s-au întors la uneltele lor, dar, pe de altă parte, ar fi fost bine să mai avem persoane influente în politica românească și în același timp să mai fie și scriitori. S-a dovedit însă, din păcate, că, ajunși acolo, foarte mulți nu și-au servit cum se cuvine breasla, urmărind interese politice. Politica militantă i-a acaparat cu totul și nu s-au gândit să aibă o influență benefică asupra grupului din care au plecat. Asta e o realitate. Niciunul dintre scriitorii, actorii, cântăreții care au fost miniștri ai culturii nu a făcut ceva cu adevărat important pentru breasla din care proveneau.

- În legătură cu scriitorii stagiari: credeți că aceștia ar trebui înghițiți în masa scriitorilor titulari?

- Statutul prevede ca, vreme de 5 ani, stagiarii să-și definitiveze situația, în sensul de a se titulariza, prin îndeplinirea condițiilor statutare. Eu am fost de la început împotriva ideii de stagiatură. Știam că se va termina prost, iată că totul s-a terminat în coadă de pește. Acum avem un număr de scriitori, căci nu-i putem numi altfel, care nu sunt membri titulari ai U.S.R., nici în afara ei. Am pledat în Consiliu și în fața Comisiei de validare pentru o cât mai mare largheţe, în sensul cooptării lor în rândul membrilor titulari și să încheiem această situație de provizorat. În noiembrie se va hotărî, pentru că o parte din ei nu au îndeplinit condițiile cerute. Acum s-a pus cu fermitate condiția ecoului critic. Or și aici apar probleme. Un scriitor de teatru, cum suntem noi, foarte greu va găsi critici specializați pe cărțile lui în reviste importante. La fel se pune problema dacă cineva scrie despre istoria teatrului. Cu greu își va găsi ecouri critice. Toată lumea preferă să scrie despre romane, despre versuri, dar ce ne facem cu volumele de istorie literară? Sunt oameni care și-au dedicat viața unei singure cărți și cu greu ea își va găsi ecou critic. De aceea cred că trebuie umblat la statut și revenirea la vechea formă a recomandărilor, pe baza cărora *Comisia de validare* să susțină autorii sau nu. Nu i se poate impune unui autor să aibă un ecou critic pe baza logicii „patul lui Procust”.

- Sunteți optimist în ceea ce privește cartea de teatru pe care am văzut că ați primit-o ieri aici?

- În ceea ce privește cartea dvs. de teatru pe care am primit-o ieri, aici la mare nu e un loc pentru o lectură de profunzime. Dar o voi citi în a doua parte a vacanței la casa străbunilor mei, în județul Gorj, și acolo o să am timp să o citesc și să scriu despre ea în viitoarele numere din *Luceafărul de dimineață.*

- E o întrebare pe care trebuie să v-o pun: sub semnul cărei tragedii shakespeariene ați pune istoria românilor? (Intervievatul s-a gândit și mi-a mărturisit că e o întrebare grea, al cărei răspuns mi-l va trimite prin e-mail.)

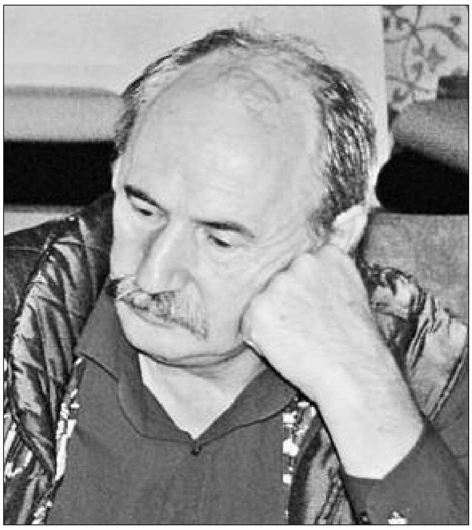
- *(prin e-mail)* Pentru a nu lungi acest interviu, aș pune istoria noastră sub semnul dramei *Antoniu și Cleopatra*. Pentru că nu e doar tragedie, are și multă comedie în ea, pentru că e o poveste de dragoste, ură, trădare cu părți strălucitoare și sumbre.

Interviu realizat de **Emanoil TOMA**
Neptun, Casa Scriitorilor „Zaharia Stancu”,
3 iulie 2014

ARTE POETICE
■ Nr. 7
■ Septembrie 2014
Cafeneaua literară

Canonul literar

(Urmare din numărul trecut)

5. Literatura clasică şi literatura modernă

Genurile literare clasice şi genurile literare moderne

De-a lungul timpului, practica literară a sedimentat două mari literaturi: literatura *clasică* (secolul al V-lea î. Hr. grecesc şi secolul I î. Hr. roman până în preajma anului 1789) şi literatura *modernă* (aproximativ 1790/1800-azi).

Termenii de *clasic* şi *modern* atribuiţi literaturii vor să spună că există două mari estetici, două mari canoane literare şi că acestea produc ceea ce numim *literatura clasică* şi *literatura modernă*.

Şi totuşi, nici „canonul literar clasic", nici „canonul literar modern" nu sunt canoane producătoare de literatură, de opere literare. Ceea ce produce operele literare sunt *genurile literare*, sunt *canoanele de gen* (clasice şi moderne), pe care „canonul literar clasic" şi „canonul literar modern" le subîntind. Operele produse de canoanele de gen sunt, fireşte, *opere literare de gen* – clasice şi moderne –, şi ele constituie *literatura de gen*, clasică sau modernă.

Genurile literare fundamentale clasice

Clasicii, începând cu Platon şi Aristotel, nu au teoretizat, spre deosebire de moderni, literatura, ci numai *poezia*, pe care au înţeles-o ca fiind compusă din mai multe *moduri* poetice, din care cele mai importante sunt *poezia epică* (*epopeea*), *poezia dramatică/comică* şi *poezia lirică* (*ditirambică*) –, scrise cu toate în „vers clasic", deci în vers ritmat şi rimat.

Poeţii şi criticii moderni au numit modurile poeziei clasice *genuri poetice*, iar atunci când au vorbit despre „literatura clasică greco-latină" ei s-au referit în principal la cele trei *genuri poetice* numite mai sus, pe care le-au considerat ca fiind genurile clasice *fundamentale*.

Genurile literare fundamentale moderne

Literatura modernă este compusă şi ea din mai multe genuri literare, dintre care *genul liric*, *genul epic* şi *genul dramatic/comic* sunt considerate genuri literare fundamentale. Ce sunt însă genurile literare? Adrian Marino apreciază că

> „genurile reprezintă «unităţi de compoziţie» supraistorice, întrucâtva «naturale» (în sensul lui Goethe), sugerând o coeziune interioară, interdependenţă funcţională, un caracter «sistematic» specific." (**5**, p. 724).

Aşa cum sunt definite aici, genurile par să aibă înţelesul de *concept creator* şi, în virtutea acestui înţeles, putem spune că operele literare sunt create de genurile literare sau de *canoanele de gen*. Poezia, proza, drama/comedia moderne sunt create, aşadar, de genurile literare fundamentale moderne, de canoanele fundamentale moderne de gen, aşadar de *canonul creator de poezie*, *canonul creator de proză* şi *canonul creator de dramă/comedie*, pe care canonul literar modern le subîntinde.

Genurile/canoanele de gen se constituie, fiecare, dintr-un ansamblu relativ stabil (repetabil) de norme şi procedee estetice (stilistice). Scriitorul îşi creează operele prin aplicarea canonului modern de gen, deci a normelor şi procedeelor estetice (stilistice) *de gen* şi tocmai de aceea el creează diferenţiat: creează opere literare *de gen*.

Operele literare nu sunt create, aşadar, nici de vreun canon literar clasic, nici de vreun canon literar modern, ci doar de canoanele *de gen* deţinute de scriitor prin aptitudinile sale creatoare specifice. În fond, „calificarea” pe care o are scriitorul clasic sau modern este într-*un* gen literar sau *altul*. De pildă, scriitorul clasic este fie *poet epic*, fie *poet tragic*, fie *poet liric*, în timp ce scriitorul modern este fie *poet*, fie *prozator*, fie *dramaturg*, dacă ne referim numai la genurile literare fundamentale. Scriitorul este, aşadar, producător de *opere de gen*! Iar atunci când are harul de a crea „în toate genurile”, în toate genurile literare fundamentale – fie acestea clasice sau moderne –, el creează în mod diferenţiat, deci în canonul fiecărui gen literar în parte, iar nu într-un canon literar (clasic sau modern) integrator.

Recunoaşterea literaturii estetice ca literatură compusă din literatura clasică de gen şi literatura modernă de gen îl determină pe teoretician să cerceteze şi să trateze literatura estetică ca literatură estetică *de gen*. Tratarea literaturii estetice ca literatură estetică de gen reprezintă cea mai eficientă abordare teoretică a literaturii, pentru că, pe de o parte, cercetarea îşi face obiect chiar din genurile care constituie în mod real şi fundamental literatura clasică şi literatura modernă, iar pe de altă parte, pentru că cercetarea aceasta are capacitatea de a surprinde specificul şi frumuseţea fiecărui gen literar fundamental în parte. Opera magna a teoriei literare sau a poeticii ar fi tocmai opera care ar defini literatura ca literatură *de gen*, deci opera care ar evidenţia tocmai principiile/trăsăturile estetice specifice ale fiecărui gen literar în parte, aşadar trăsăturile, normele *canonului de gen*. Teoria literară este, în esenţă, o teorie a genurilor literare care compun literatura, deci o *genologie*.

6. Contestarea genurilor literare moderne

Încă din epoca romantică, unii critici şi scriitori au contestat existenţa „în sine” a genurilor literare, deci existenţa lor ca entităţi literare (şi teorii) distincte, unitare şi relativ autonome. „Prăbuşiţi-vă, prăbuşiţi-vă, ziduri care separaţi genurile!”, striga la 1773 Sébastien Mercier (*Du Théâtre, ou nouvel essay sur l’art dramatique*), în timp ce Fr. Schlegel opina că „toate genurile literare clasice în puritatea lor riguroasă sunt ridicole.” (*Lyceum Fr*., 60).

În vremurile mai apropiate de noi, o parte din scriitorii postmoderni manifestă tendinţa de a dizolva genurile literare fundamentale moderne (poezia, proza, drama/comedia) şi de a produce o literatură *non-gen*.

Dar contestarea literaturii de gen vine şi din partea unui teoretician modern precum Jean Cohen, cunoscut prin cercetările sale asupra limbajului poetic, în special asupra metaforei.

> „(...) din punct de vedere stilistic (proza literară) nu diferă de poezie decât din punct de vedere cantitativ. Proza literară nu este decât o poezie moderată sau, dacă vreţi, poezia constituie forma vehementă a literaturii, graiul paroxistic al stilului. Stilul este unul singur.”,

spune Jean Cohen în *Structura limbajului poetic* (Paris, Flamarion, 1966, p. 201), citat de Gérard Genette în volumul *Figuri* (**6**, p. 228).

Desigur că, atâta vreme cât criticul afirmă că „din punct de vedere stilistic (proza literară) nu diferă de poezie” şi, fireşte, nici de dramă, după cum ne face să înţelegem, este logic ca el să susţină că proza, poezia, drama/comedia moderne au *acelaşi stil* sau canon constitutiv, formator, aşadar că „stilul este unul singur”.

Dar problema este că poezia, proza, drama/comedia moderne se definesc tocmai prin trăsături stilistice *proprii*, de fapt printr-un *sistem stilistic propriu*, iar asta înseamnă că ele au fost create de canoane literare diferite, aşadar de canoanele literare moderne *de gen*: de *canonul creator de poezie*, *canonul creator de proză* şi *canonul creator de dramă*/*comedie*, iar nu de către un canon – stil – modern al tuturor genurilor moderne, aşa cum crede Cohen.

Într-un singur canon sau gen producător de literatură pare să creadă şi Adrian Marino, care în capitolul *Genurile literare* din volumul *Dicţionar de idei literare* afirmă că

> „genul predilect, esenţial al eului creator este deci prin definiţie *poligenul*” (**5**, p. 726).

În contradicţie cu această idee, criticul pune totuşi problema celor *trei* genuri literare fundamentale clasice şi, respectiv, moderne şi, mai departe, a unei serii întregi de alte genuri, produse de epocile istorico-literare.

Dacă operele literare (clasice sau moderne) ar fi create de un canon – stil – al tuturor genurilor literare, poligenul, atunci aceste opere ar fi, la rândul lor, opere ale tuturor genurilor, ar fi *opere poligen*, iar nu opere literare de gen.

Imaginarea existenţei unui canon poligen creator şi producerea în temeiul său a operelor literare poligen este, în mod evident, împotriva modului estetic „natural” de a fi al literaturii, iar producţia literară poligen nu poate fi susţinută decât de către scriitorii şi criticii care nu gustă farmecul specific al genurilor, al operelor literare de gen; sau de către scriitorii care pur şi simplu

nu sunt capabili să creeze *în gen*, aşadar *în exigenţa impusă de canonul de gen*. Însă ce ar mai putea să ne spună, de exemplu, poezia care nu mai este poezie, ci poezie-proză-dramă-comedie?

„Tendinţa suprimării barierelor dintre genuri", despre care vorbeşte A. Marino, şi a creării operelor poligen, aşadar a unor opere de tipul – poezie-proză-dramă-comedie –, este o tendinţă, o practică exercitată în afara esteticului, a esteticului *de gen* şi a normelor sale. Dacă literatura modernă ar deveni o literatură poligen, înseşi noţiunile de poezie, proză, dramă, comedie şi-ar pierde sensul. Scriitorul care ar deţine acest unic canon ce înlocuieşte canoanele literare de gen fundamentale ar crea, fireşte, numai opere literare poligen sau nongen lipsite de valoare, fără doar şi poate.

7. Genurile literare fundamentale moderne şi genurile literare moderne de graniţă

Poezia, proza şi drama/comedia compun literatura modernă fundamentală, pentru că ele îşi organizează într-un mod dominant estetic, stilistic referentul ontologic şi limbajul, din care se constituie. Iar dacă socotim că *jurnalul*, *eseul*, *memorialistica*, *critica literară* şi *teoria literară* sunt creaţii literare secundare sau *de graniţă*, aşa cum s-a mai spus, este pentru că aceste cinci genuri îşi structurează substanţa referenţială şi limbajul într-un mod sensibil diferit de cel literar-estetic.

De exemplu, un studiu de teorie literară, în ciuda faptului că este şi trebuie să fie bine scris şi susţinut ideatic, nu urmăreşte să îşi seducă literar-estetic cititorul, *aşa cum* o fac poezia, romanul, sau opera dramatică/comică, deci artistic. Discursul teoretic este unul de tip analitic-sintetic, hermeneutic, iar seducţia pe care el o exercită asupra lectorului este chiar una de acest tip – analitic-sintetic şi hermeneutic –, nicidecum o seducţie artistică.

Întemeiate, fiecare în parte, pe norme specifice de construcţie, cele cinci genuri de graniţă se află la distanţe mai mici sau mai mari faţă de „literatura estetică", reprezentată de cele trei genuri literare moderne fundamentale. Astfel, *teoria* şi *critica literară*, care îşi fac obiect de studiu din operele literare, care vorbesc *despre* fiinţa operelor literare, aşadar despre fiinţa celor trei genuri literare fundamentale, sunt cele mai depărtate de genurile literare fundamentale (estetice), în timp ce *jurnalul*, *eseul*, *memorialistica* sunt mai apropiate, în sensul că ele pot fi estetice doar fragmentar sau în mod difuz.

Cele cinci genuri literare moderne de graniţă, care se află la distanţe mai mari sau mai mici faţă de modul estetic de a fi al celor trei genuri literare moderne fundamentale, mai pot fi numite *genuri literare-satelit*, iar literatura pe care o compun poate primi numele de literatură-satelit...

În concluzie, putem afirma că *literatura modernă* se compune din literatura celor trei genuri fundamentale moderne – poezia, proza, drama/comedia – şi literatura celor cinci genuri literare moderne de graniţă – jurnalul, eseul, memorialistica, critica literară şi teoria literară, aşadar din *literatura modernă fundamentală* şi *literatura modernă de graniţă*.

În sfera literaturii clasice şi moderne este inclusă, desigur, o serie mai largă de „genuri" literare, făcute vizibile şi impuse mai cu seamă de anumite epoci istorice: „poema cavalerească, tragicomedia, pastorala, romanul" (Renaşterea italiană), „epigrama, sonetul, epistola, elegia, eloga, misterul, farsa" (Renaşterea franceză), „libretul, melodrama, drama «burgheză»", adăugate de clasicismul secolului al XVII-lea genurilor abia enumerate, „romanul rustic, istoric, politic" (secolul al XIX-lea), „biografia romanţată, eseul, literatura ştiinţifico-fantastică, reportajul, scenariul cinematografic şi radiofonic", romanul poliţist, tableta argheziană (secolul al XX-lea), spune Adrian Marino (**5**, p.p. 707-708), deşi unele dintre acestea par a fi *subgenuri*, iar altele *specii* literare. În această relaţie de tutelă-subordonare dintre genuri şi specii, genurilor fundamentale pare că li se potriveşte mai bine numele de *arhigenuri*, dat acestora de către Gérard Genette.

8. Literatura modernă estetică şi literatura modernistă

Atunci când a pus problema „literaturii moderne" (1800-azi), modernitatea a discutat pe de o parte despre *literatura modernă estetică*, studiată de esteticile/poeticele secolului XX (Croce, Hartmann, Ingarden, Tânianov, Wellek şi Warren, Henryk Markiewicz, Matei Călinescu etc.), iar pe de altă parte a discutat despre literatura *curentelor literare* sau *generaţionistă*, fie aceasta naţională sau cvasi-internaţională. Cele două literaturi moderne – literatura estetică şi literatura „curentist"-generaţionistă – compun, aşadar, ceea ce numim „literatură modernă".

Literatura curentelor literare moderne a primit numele generic de *„literatură modernistă"*. În exemplarul volum *Modern, modernitate* (ELU, 1969, Bucureşti, p. 104), Adrian Marino apreciază că

> „Într-o accepţie foarte răspândită în istoria şi critica literară de pretutindeni, modernismul defineşte o noţiune globală, o etichetă generală aplicată şi aplicabilă tuturor curentelor literare postromantice."

Întrebarea care se pune cu privire la poezia modernistă, deci la poezia compusă din tipurile de poezie „curentist"-generaţionistă – poezia *romantică* (prima literatură modernă!), *simbolistă*, *naturalistă*, *futuristă*, *suprarealistă*, *expresionistă*, *dada*, poezia *absurdului*, poezia *realistă*, *şasezecistă*, *optzecistă*, *şaptezecistă*, *textualistă*, *postmodernistă* etc. – este aceea dacă ea poate fi numită poezie autentică, *estetică*. Sunt tipurile de poezie modernistă *estetice*, aşa cum afirmă poeţii generaţionişti care le produc, criticii generaţionişti care le susţin şi E. Lovinescu, teoreticianul poeziei „curentist"/generaţioniste? Sunt formulele

poetice „curentist”-generaţioniste cu adevărat „formule estetice”, după cum afirmă Lovinescu?

> „Se va spune că arta nouă n-a produs până acum nimic care să merite osteneala şi eu unul sunt foarte înclinat să cred acelaşi lucru” –

spune, de pildă, Ortega y Gasset, în celebrul eseu *Dezumanizarea artei* (**7**, p. 65), scris în anul 1925. „Arta nouă”, prin care criticul filozof înţelege arta avangardistă şi simbolist-ermetică, de la începutul secolului XX, „n-a produs până acum nimic care să merite osteneala”.

Ortega este conştient de lipsa de artisticitate a „noii arte”, a literaturii moderniste şi nu o susţine în numele literaturii estetice, aşa cum fac cei mai mulţi scriitori şi critici generaţionişti-modernişti, care, inventând din zece în zece ani o „nouă artă”, o „nouă literatură”, fac din ea arta/literatura „adevărată”, iar din canonul ei generaţionist canonul artistic/literar universal.

Susţinerea esteticităţii tuturor poeziilor generaţionist-„curentiste” produse de curentele poetice moderne/moderniste (peste o sută, după cum se spune) este riscantă, pentru că *generaţiile poetice nu produc, de fapt, decât un număr foarte mic de poeţi/opere de valoare* (*estetice*) *şi un număr mare de poeţi/opere modeste sau de-a dreptul minore*.

Aceeaşi generaţie (orice generaţie) produce, aşadar, atât opere de valoare (estetice) cât şi opere de valoare îndoielnică (pseudoestetice), iar acest fapt se petrece în temeiul unuia şi aceluiaşi canon poetic generaţionist... Dar acest lucru este totuşi imposibil. Pornind de la această imposibilitate, vom înţelege că operele poetice generaţioniste *de valoare* sunt produse, de fapt, de *canonul poetic estetic*, despre care am vorbit ceva mai înainte, iar operele poetice generaţioniste *minore* sunt concepute de *canonul poetic generaţionist*...

În general, ştim că excelenţa, valoarea poetică aparţine acelor poezii care sunt create în temeiul *canonului poetic estetic*, aşa încât poezia generaţionistă pe care o socotim *de valoare* posedă atributul valorii pentru că ea a fost creată tocmai în temeiul acestui canon poetic estetic, iar nu al canonului poetic generaţionist-„curentist”. Aşa stând lucrurile, poezia *de valoare* de provenienţă generaţionistă/„curentistă” nu mai poate fi numită „poezie generaţionistă/«curentistă»”, ci pur şi simplu *poezie* (poezie autentică, estetică), iar conceptul de poezie generaţionistă/„curentistă” tocmai depăşit de poeţii generaţionişti *de valoare* urmează să fie înţeles ca un concept *pseudoestetic*... Poezia generaţionist-„curentistă” (modernistă) creată de acest concept generaţionist pseudoestetic este, fireşte, o poezie *pseudoestetică*.

Ceea ce afirm aici nu este, aşadar, faptul că generaţiile/curentele literare nu au poeţi de valoare, ci faptul că aceştia posedă atributul valorii doar ca urmare a faptului că şi-au *depăşit* canonul poetic generaţionist şi creează poezie în temeiul unui alt canon, a canonului poetic estetic.

Toate generaţiile literare moderniste *refuză*, *resping atât poezia modernă autentică, estetică, cât şi celelalte tipuri de poezie generaţionistă deja existente* şi, drept urmare a acestei respingeri, ele produc o *altă* poezie, născocesc o poezie *proprie*. Această nouă poezie modernistă nu este nicidecum o variantă a poeziei estetice, o altă formă a ei, ci este o creaţie *împotrivită* acesteia, deci este o poezie *pseudoestetică*.

În general, ceea ce reprezintă poezie pentru *o* generaţie literară încetează să mai fie poezie pentru o *altă/nouă* generaţie. Tocmai de aceea generaţiile poetice moderne schimbă de fiecare dată poezia estetică şi poezia generaţionistă predecesoare cu *propria* poezie. Poeziile moderniste se suprimă astfel conceptual unele pe altele, iar cu toate suprimă simbolic poezia autentică, estetică.

Referindu-se la mulţimea „stilurilor, şcolilor şi orientărilor” – „dadaism, expresionism, unanimism, creaţionism, neo-obiectivism, modernism, ultra-modernism, suprarealism, hermetism, antihermetism, ultraism” –, Hugo Friedrich remarcă în *Structura liricii moderne* (1956, respectiv1966) atât „tabloul încâlcit al liricii actuale” (**8**, p. 148), datorat înclinaţiei anumitor spirite din ţările romanice de a „supraestima variante literare şi artistice” (ib. p. 149), cât şi faptul că mulţimea „stilurilor, şcolilor şi orientărilor” moderniste „nu sunt foarte concludente pentru aprecierea structurii (...) stilistice” (id.) a poeziei moderne. Estetica modernistă (generaţionist-„curentistă”), pe care o vedem schimbându-se la aproximativ zece ani, această „estetică” migratoare, nomadă, nu exprimă estetica poeziei moderne autentice, ci îi este *opusă*: ea este o poezie *antiestetică* şi *antimodernă*.

Orice poezie modernistă este practicată de regulă doar de către generaţia literară care a născocit-o şi nu durează decât pe perioada (biologică a) propriei convenţii. După poezia modernistă a unei generaţii literare urmează poezia altei generaţii, care caută să îşi facă loc în câmpul literar şi care va trăi tot atât cât generaţia în cauză o va ţine în viaţă. Oricum poezia modernistă este pe termen scurt şi întru directa folosinţă a generaţiei producătoare.

Din toate acestea înţelegem, aşadar, că *poezia modernă estetică*, pe de o parte, şi *poezia modernistă* (*„curentistă”*, *generaţionistă*), pe de altă parte, sunt teritorii poetice distincte şi opuse valoric şi că „poezia modernă” pe care aceste două tipuri de poezie o compun este un concept dihotomic. Cercetarea noastră asupra poeziei/literaturii moderne se va referi, în continuare, în special la poezia/literatura autentică, estetică.

Virgil DIACONU

5. Adrian MARINO, *Dicţionar de idei literare*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973.

6. Gérard GENETTE, *Figuri*, selecţie, traducere şi prefaţă de Angela Ion şi Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucureşti, 1978.

7. José ORTEGA y GASSET, *Dezumanizarea artei şi alte eseuri*, traducere din spaniolă, prefaţă şi note de Sorin Mărculescu, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2000.

8. Hugo FRIEDRICH, *Structura liricii moderne de la mijlocul secolului al 19-lea până la mijlocul secolului al 20-lea*, ELU, traducere de Dieter Fuhrmann, Bucureşti, 1969.

Linişte a celor născuţi

Cei născuţi, plachetă de versuri bilingvă, transpusă în engleză de autoare, poate fi considerată un mic tratat de metafizică – „o metafizică mai veche decât lepra” („Sufletele muntelui”) - prin care **Clelia Ifrim*** încearcă subtile răspunsuri poetice la întrebări străvechi – de unde venim, cine suntem, care este rostul nostru în lume etc. Tragică şi fără leac, întocmai ca boala numită, metafizica este străină de exagerarea orgolioasă a importanţei noastre în lume, ca trupuri înghiţite de umbră, tăcere şi praf: „Praful de pe pereţi/ era un catalog pe care-l răsfoim/ perete cu perete,/ foiţă cu foiţă. [...]/ O metafizică rapidă/ înlocuia partea pierdută/ cu un gol de aer”.

Acceptând perspectiva simplei existenţe, deci, şi nicidecum pe aceea a exhibării egocentrice, Clelia Ifrim se defineşte în raport cu o natură esenţializată, din care vizibile sunt doar reperele ei poetico-filosofice fundamentale: marea, aerul, pământul, focul şi toate celelalte, care străbat poezia lumii de la începuturi până astăzi. Dincolo de aparenţa sensibil schimbătoare a fiinţei, există întotdeauna o parte ascunsă, eternă, în osmoză cu unul dintre aceste repere ale universului: „Sunt un lichid în stare de corp./ Am luat forma mării goale -/ anatomia ca relief întunecat.// Bucăţi de soare/ se-nvârt prinse-năuntru/ şi ţin în jurul lor/ măruntele interioare” („Înotătorii”). Ca temă poetică importantă în volum, marea defineşte fiinţa în ceea ce are ea viu, esenţial, dincolo de cauze, timp şi scop, o înnobilează şi o vindecă: „Pipăi marea ce a ţinut mereu cu mine./ Acolo unde mişcarea se leagănă/ în colivia coastelor, un cui./ Marea absoarbe sângele/ Şi nisipul./ Cel pentru vânt./ Şi cel pentru perle./ Şi cel din care creşte salcâmul marin./ Şi cel de pe tălpile ce-au mers pe ape” („Pipăi marea ce a ţinut cu mine”).

Definiţiile căutate pentru trup sunt înşelătoare: „Acest trup înseamnă/ sentimente, pasajele trăite/ capcanele în care stă,/ culoarea sângelui, propria formă/ cuvintele suferinţei/ şi alte lucruri folositoare/ traiului zilnic” („Frânghia”); ele sugerează nu doar efemeritatea biologică, ci merg, de fapt, mai adânc, spre sensul fiinţării; rănile, statutul de victimă, prizonieratul capătă sens din perspectiva legăturii dintre toate cele naturale: „Acest corp mai înseamnă/ frânghia-nfăşurată-n jurul gleznei/ unde se vede rosătura/ şi fluierul piciorului/ ce nu mai stă în carne,/ şi măduva cu vinişoare roşii,/ şi pasărea ce rupe/ un fir de sânge pentru ea”.

Poeta are „meseria visului”, adică a proiectării într-o dimensiune onirică a ceea ce, în lumea reală, pare banal – ca repetabilă povară – şi, uneori, cronofag: „Am meseria visului -/ fac rost de timp./ Spaţiul mi-ajunge/ şi-atât cât este, pot să-l numesc./ O mobilă de nori e bună peste noapte./ Şi ziua dacă dau de ea/ nu-i nici o piedică s-o trec,/ să-mi văd de ale mele./ La-ncheietura mâinii/ se vede zbaterea adâncă -/ o rană personală/ sau rana celuilalt,/ sau a unui om necunoscut./ La meseria mea/ acum, nu mai contează” („Am meseria visului”).

Trebuie remarcat limbajul poetic lipsit, în general, de podoabe stilistice, tehnica modernă a conotaţiilor neaşteptate oferite unor termeni uzuali, precum şi simplitatea înşelătoare a notaţiei lirice: „Înoată peştera cu mine/ în toată casa./ Pe umeri numai scări/ cu treptele retrase./ Se-apleacă de la vârf/ cel ce-a ajuns acolo,/ şi înfăşoară după umeri/ frânghia care lasă-n jos/ un coş cu pâine şi cu peşti” („Înoată peştera cu mine”). Un poem de tipul celui citat nu se adresează, ca să apelăm la un loc comun, „sufletului cititorului”, ci memoriei lui culturale, capacităţii sale de a înţelege ceea ce se află dincolo de text: o trimitere la mituri biblice, legătura – dificil de stabilit – dintre suferinţa christică şi cea a creatorului de poezie, poate şi un apel la mitul platonician al peşterii – toate acestea, însă, subsumate unei stări de rău, de autoclaustrare într-un spaţiu al singurătăţii şi al durerii. De altfel, câmpul semantic al singurătăţii poate fi regăsit în majoritatea poemelor, dar, pentru exemplificare, iată un scurt poem, „Anonim”, o expresie tragică a „celor născuţi” pentru a rămâne neştiuţi, ca nisipul mării, până ce umbra îi va înghiţi: „Umbră până la brâu -/ de la brâu în sus/ tăcerea ca o vestă antiglonţ.// Umbră până la umeri -/ de la umeri în sus/ sfoara singurătăţii.// Umbră până la cer -/ de la cer în sus/ tălpile cuiva/ mergând pe creştetul meu”. „Cei născuţi” şi sortiţi morţii/ umbrei sunt liniştiţi, resemnaţi în suferinţă, poeta împrumutându-le propria detaşare (să-i spunem melancolică, meditativă, rareori cinică) în faţa destinului: „Un tub de pământ,/ un tub de oxigen,/ un şir de furnici/ locuind în întunericul din coşul pieptului,/ o umbră rozând un ţurţure de gheaţă,/ o umbră cu ochi albaştri/ spunându-ne-ntre două-nghiţituri,/ nu-i nici o problemă/ cu întunericul furnicilor,/ ele oricând pot ţine pasul/ în alte încăperi” („Un tub de pământ, un tub de oxigen”).

Când am cunoscut-o pe Clelia Ifrim, ceea ce m-a impresionat a fost liniştea din jurul ei. Nu este o poetă pe care s-o asculţi recitând, cu ochi strălucitori şi cu pletele-n vânt, pe stadioane, în amfiteatre-n aer liber, în faţa mulţimilor electrizate. Sunt sigură că mulţimile ar determina-o să se retragă timidă în lumea ei, acolo unde vacarmul şi furia lumii noastre par nişte manifestări lipsite de sens şi importanţă. Clelia Ifrim n-are nevoie de recunoaşteri zgomotoase, pentru că are poezia care „ţine cu ea”, precum, într-un poem, marea.

* Clelia Ifrim: „Cei născuţi”, Editura Limes, 2013

Valeria MANTA-TĂICUŢU

Între lumi

Rodea, Rodea... De ce n-ai rămas în ţarcul teoriei tale, ruminând-o în nopţile tale întunecate din cămăruţa ta strâmtă și igrasioasă, cu tapetul galben, cu floricele, al căror desen îl urmăreşti ca un retardat mental, „gândind la lumi ce nu există”?

Urmărim, clănţănind din dinţi, cum autorul se adâncește în psihologia acestui individ, se adâncește și descrie felul în care ia amploare monstruosul în subterana ființei. Vedem și simţim cum moare, în forul său lăuntric, Dumnezeul istoriei, mai puţin cel al copilăriei lui, când, ţinându-l în braţe, maică-sa îl asculta spunând rugăciuni.

Urmărim cum acelaşi Raskolnikov, acelaşi ucigaş în numele unei idei – un tânăr singuratic, sălbatic, cinic şi ahtiat de putere socială – şovăie în alegerile sale dincolo de bine şi de rău, se zbate, se zbuciumă şi încearcă să se smulgă din malaxorul bestiilor răului, eşuează nu o dată când se apropie de ideea de principiu. Şi, la capătul infernului, alege soarele porfirian, viaţa nouă, Învierea lui Lazăr, apoi încă ceva nelipsit de importanţă, pentru care a făcut totul dintr-un unghi eronat, calculat însă aritmetic.

Mare râmă mai e și omul. Atunci, de unde durerea aceea persistentă, care revine, câteodată, între omoplaţi – locul unde pe vremuri, probabil, aveai aripi?

Recitesc volumul *Elogiul suferinței*. Nu-mi place. Nu-mi place și basta. E prea savant, prea încărcat, nu rareori bombastic. Mi-e dor de simplitatea rece și înaltă a dimineților montane; simplitatea care îți taie respirația, făcându-te să vezi dincolo de...

Afară sunt peste 40 de grade la umbră, iar ei îi este frig. Să reziste. Să reziste și acestui tratament, cu toate efectele lui dure, dure, dure... Dacă nu-i va fi ucis virusul, să rămână măcar ea aici; ea – cadavrul viu. Încă măcar un timp. Așa cum e, periodic, o jumătate de om, care lunecă dintr-o zi în alta, depozitând energie, viață, suferință.

Straniu, nu-mi mai este frică de suferință; când și când, tensiunea se învolbură din întrebările: până când, până unde, Doamne? Ajută-mă. Dă-mi putere să rezist.

Când spun un adevăr incomod sunt tratată ca un *trouble-fête*. Dacă regret radicalismul sau lipsa de tact de a emite un adevăr neplăcut, mi se sugerează că sunt lașă. Dacă sunt visătoare sau patetică, mi se spune că sunt depășită. Când sunt tristă și mă ascund după masca unei veselii debordante, mi se zâmbeşte insidios: ei, ascunde ea ceva. Când spun în gura mare ceea ce cred, sunt şfichiuită cu ironie. Iar atunci când abordez teme majore, mi se sugerează că sunt expirată.

Nu, nu există nici un fel de comunicare. Mai degrabă, la mijloc sunt nişte mecanisme savante, menite să-ţi deformeze faptele, iar, în ultimă instanţă, imaginea, şi să-ţi taie orice elan, pentru ca, într-un târziu, să te facă să alegi, iarăşi, singurătatea – mamă bună, aspră, caldă – în iadul-raiul de fiecare zi.

Să te reîntorci în subterana ta mereu același, mereu altul, tu, cel care ești și devii ceea ce ești. Aici e marea judecată. Aici începe cunoașterea adevărată. Restul sunt vorbe, fantezii, toane, divagaţii, întâmplări mărunte, scurse spre realitatea de fum, a cărei amintire e proaspătă și-atât de vie. Orgoliul, smerenia și asprimea îndreptată împotriva ta îți vor fi sfetnici.

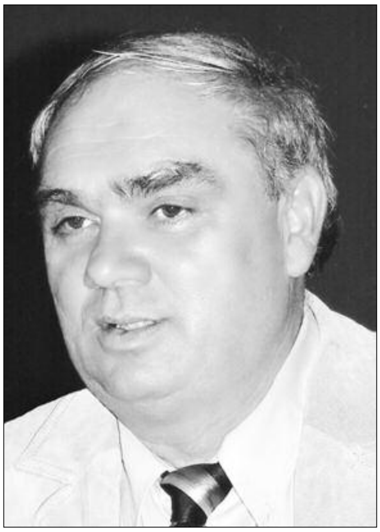
Cu ce aș putea să-l ajut pe un critic de prestigiu, care, scriind despre cărțile mele, susține că nu cunoaște un om mai harnic decât subsemnata? Respectivul critic scrie un fel de raport sarcastic pe marginea a șapte sau opt volume de poeme, care poartă semnătura mea. Pe parcursul carierei sale de câteva decenii, C. n-a scris decât o monografie; în rest, nici o lucrare de sinteză, nimic, cu excepția unor culegeri de articole, studii și eseuri. Normal că un individ ca mine, care scrie și publică ritmic, i se pare nefiresc de harnic.

Nu, acestea nu sunt rânduri *pro domo*, ci, mai degrabă, expresia unei uimiri. Dacă eu sunt harnică la scris la cei 45 de ani ai mei, autorul volumului *Sonete către Orfeu*, care la vârsta mea a scris de două ori mai mult ca mine, cum e oare?

Domină cultul sterilității și cultul lenei. Cine nu se conformează, e pedepsit din capul locului. Ei, și? Cum să nu-mi amintesc ceea ce spunea Ahmatova: „Literatura e o luptă a caracterelor puternice”?

Aura CHRISTI

Ospeţe vrednice de aducere aminte *

Chiar dacă erau prinşi, de nu-şi vedeau capul, de îndeletnicirile zilnice, multe şi mărunte, ori de evenimentele care-i luau pe nepregătite, trezindu-i din amorţeală şi silindu-i să suporte noi şi provocatoare încercări, ostrovenii noştri nu uitau niciodată de marile şi micile praznice de peste an. Făceau toate ce le stăteau în putinţă să le pună la cale şi să nu lipsească de la aceste petreceri. Ele se ţineau de când îşi aduceau ei aminte şi se cădea a fi respectate aidoma. Oamenii se înfiinţau, până la ultimul, la mesele întinse, gata să se prăbuşească de cât belşug de mâncăruri şi de băuturi se fălea pe blaturile lor. Doamne, dar ce nu-i îmbia de-acolo! Bunătăţile de pe lume! Gătite de babe de vatră neîntrecute şi preparate de vinificatori de mare ispravă. Molipsiţi, unii de la alţii, de o impetuoasă şi inepuizabilă bună-dispoziţie, cu chipurile numai miere, strălucire şi surâs, sătenii îşi umpleau păhăruţele cu rachiu, le ciocneau urându-şi bineţe, apoi le răsturnau pe gâtlej şi se îndemnau cu gesturi largi să ia loc şi să se înfrupte din bucatele alese.

Odată ospăţul pornit, pe rând, fiecare mesean avea obligaţia să se ridice şi să spună o poveste, să relateze o întâmplare auzită, ori inventată, sau trăită de el. Şi nu exista nimeni să se dea la o parte şi să nu zică ceva. Istorisirile se depănau înflăcărate şi vijelioase, de nepotolit, precum paliile de paie aprinse şi rostogolite, după seceriş, de pe ţelina de deasupra satului, la vale spre albia Dunării.

Care mai de care, bărbaţi, femei, tineri şi bătrâni se întreceau pe sine, punându-şi la contribuţie întreaga isteţime şi iscusinţă de a le înfăţişa cât mai clar şi convingător, cât mai pe înţelesul şi vrerea la toţi. Iar participanţilor, la ce nu le era dat să fie martori! La o grozăvenie, la un şir necurmat, la un asalt dezlănţuit de poveşti, întâmplări, relatări şi născoceli, cărora le rezistau cu îndărătnicie. Unele mai captivante şi spectaculoase, mai surprinzătoare şi încărcate de magie decât altele, ce li se întipăreau în inimă, făcându-le-o să palpite, ce le stăruiau înverşunate în minte, determinându-i să se întoarcă unii cu faţa la ceilalţi şi să se măsoare între ei cu priviri mărite şi perplexe. Frumoase foc, fără pereche, de picau jos urmărindu-le firul; straşnice, de-i lăsau muţi şi sleiţi de gânduri şi de vlagă; sucite, drăcoase, depăşind orice aşteptare, care aduceau la lumină fapte şi adevăruri uitate, şi-i răscoleau până-n străfundul fiinţei, de nu ştiau ce să mai presupună şi nu mai ziceau nici pâs; altele duioase, sentimentale, ce le provocau suspine şi le înceţoşau ochii de lacrimi, înmuindu-i ca pe nişte păpuşi de cârpă; unele fără perdea, împinse până la neruşinare, stârnindu-le zâmbete furişate sau pufnituri pe sub mustăţi şi căutături pline de jenă pe sub sprâncene; poveşti, întâmplări, relatări şi născoceli cumplite, sălbatice, de luptă, de jertfă şi de glorie, ce-i băgau în fiori, încreţindu-le pielea ca de găină, sau ce le deşteptau clocotitor curajul şi patimile. voiniceşti în piept; altele, dintre ele, urzicătoare, bătând şaua să înţeleagă iapa, ori glumeţe şi de tot caraghioslâcul, care-i făceau pe mulţi să se simtă cu musca pe căciulă, sau, din contră, care-i dădeau peste cap de râs, provocându-le hohote leşinătoare; şi câte încă asemenea, pe care, pentru a nu lungi vorba, nu mai este cazul să le arăt.

În acelaşi timp, înfulecând cu o nepotolită poftă şi lingându-se pe buze de dulceaţa vinului, ascultătorii se trudeau să nu-şi dezlipească o clipă urechile de la povestitor, ca să nu piardă nicio frântură din ceea ce prezenta el. Leoarcă de năduşeală, suflând din greu, ei se înroşeau, de o aşa străduinţă, ca racii în ceaun la fiert.

Şi aproape că nu descopereau printre plăsmuirile auzite niciuna pe care să n-o ia în serios. Fiindcă, fără să se abată de la regulă, cei ce le înşirau, pentru a le da mai multă crezare, prea se transpuneau pe de-a-ntregul în ele şi prea le însufleţeau, producând impresia că acestea se desfăşurau aievea, acolo şi atunci, în văzul tuturor. Oamenii ştiau că lumea în care-şi duceau traiul era mult mai plină de miracole şi mai neobişnuită decât putea cineva să-şi dea cu părerea. De aceea, oricât de iluzorii şi uluitoare se adevereau poveştile şi întâmplările redate, pe feţe nu li se citea surprinderea, ci doar o încântare neîntreruptă. La urma-urmei, dacă socoteau mai cu atenţie, ce aflau?! Că ele nu aveau nimic diferit care să nu se asemuiască în vreun fel cu viaţa lor. Pe unele, spunătorii le înfloreau cu bună ştiinţă, punând de la ei, în aşa chip ca să nu aducă leit cu ce se petrecea în realitate, dar nici rupte definitiv de aceasta să nu fie. Şi scornite, şi nescornite, oricum ele îşi găseau, de fiecare dată, drum sigur la inima lor, şi-i cărau prin ţinuturi necunoscute şi îndepărtate, pe lumea cealaltă ori până la soare, în lună şi în stele, peste câmpii, văi, dealuri şi munţi sau peste mări şi ţări la capătul pământului, prin locuri fără de hotar şi vreme. Iar ei, cu jar în pupile, căzuţi în puterea acestor fantasme, călătoreau cu ochii minţii prin acele locuri, fără nicio greutate pe suflet, liberi ca păsările cerului, ocrotiţi şi învinşi de o taină şi o mulţumire, ce-i făceau de nerecunoscut, şi pe care, în afara lor, nimeni nu avea favoarea să le simtă în nicio altă împrejurare...

La o masă mai îngustă, aşezată dinadins în mijlocul celorlalte, de pe care nu lipseau uneltele cuvenite scrisului, învăţătorul Gheorghe C. Mihalcea, căruia i se mai zicea şi Gigi Cronograful, nota cu înfrigurare, fără zăbovire, într-un catastif, aşa cum auzea din gura fiecăruia, basm după basm, poveste după poveste, întâmplare după întâmplare, „spre nemurirea acestor minunăţii şi a celor ce le spuneau," cum îi plăcea să precizeze deseori cu semeţie. Umpluse, încă din tinereţe, o căruţă de asemenea registre, păstrate cu sfinţenie într-un dulap masiv încuiat cu lacătul, cărora, dacă-l întrebai, nu le mai ţinea minte numărul. Pe toate, pentru a nu fi confundate cu alte terfeloage, el le-a numit încă de la început simplu, lămurit şi cuprinzător: „Condica întocmai, cu povestitorii şi istoriile rostite la marile şi micile praznice."

Ovidiu DUNĂREANU

* Fragment din romanul în lucru *Lumina îndepărtată a fluviului*

Allen GINSBERG
Când se ciocnesc lumi *

John LOFTON: În prima parte a poemului tău „Howl” (*Urlet*) ai scris: „Am văzut cele mai bune minţi tinere ale generaţiei mele distruse de nebunie.” Ţi se aplică asta şi ţie?

Allen GINSBERG: Nu este un citat exact. Am spus „cele mai bune minţi”, nu „cele mai bune minţi tinere”. Asta se numeşte hiperbolă, o afirmaţie exagerată, un fel de declaraţie romantică. Presupun că mi s-ar putea

aplica şi mie sau oricui altcuiva. Oamenii care au supravieţuit şi au devenit prosperi într-o societate agresivă, războinică, sunt, într-un sens, distruşi de nebunie. Cei care au luat-o razna şi nu au putut face faţă, sau au fost traumatizaţi, sau artişti înfometaţi, sau altele, de asemenea nu au putut face faţă. E o sabie cu două tăişuri, într-un fel. Există o notă de umor aici.

LOFTON: Când spui că presupui că asta ţi s-ar fi putut aplica şi ţie, asta înseamnă că nu ştii dacă eşti nebun?

GINSBERG: Păi, cine ştie? Vreau să spun că oricine e un pic nebun.

LOFTON: Dar eu te întreb pe tine.

GINSBERG: Probabil iei afirmaţia un pic prea literal. Sunt câteva tipuri de nebunie: nebunia divină...

LOFTON: Dar eu vorbesc despre asta în sensul în care ai vorbit tu în poemul „Bop lyrics” din 1949, când ai scris: „Sunt atât de norocos că sunt nebun”.

GINSBERG: Interpretezi greşit modul în care am folosit cuvântul.

LOFTON: Nu. Te întreb ceva. Nu interpretez nimic.

GINSBERG: Mă tem că presupunerea ta lingvistică este aceea că „nebun”, aşa cum îl defineşti, înseamnă mai degrabă demenţă decât inspiraţie. Interpretezi, deşi negi asta, alegând o definiţie şi excluzând o alta. Deci, cred că trebuie să admiţi că interpretezi. [...]

LOFTON: Încerc numai să înţeleg ce ai vrut să spui prin ceea ce ai scris. Această întrebare legată de nebunie.

GINSBERG: Este şi un alt context. În Budismul Zen este înţelepciune sălbatică, înţelepciune nebună, nebun în sensul de sălbatic, fără limite, nemărginit. Sau ca în jazz, când cineva cântă un refren frumos sau improvizează, se spune „Nebunie, omule!”

LOFTON: Dar mă interesează această chestiune a posibilei tale nebunii. Nu este o întrebare nejustificată. *Există* un istoric al nebuniei în familia ta.

GINSBERG: Aşa este.

LOFTON: Mama ta a murit în 1956 într-o clinică de boli mintale. Înainte de asta, în 1949, când aveai 23 de ani, ai petrecut opt luni în *Institutul de Psihiatrie* din Columbia. Ce a fost cu această problemă psihiatrică şi de ce ai petrecut opt luni în acest institut?

GINSBERG: Ei bine, a fost un fel de experienţă vizionară în care am auzit vocea lui William Blake. A fost, probabil, o halucinaţie auditivă, dar a fost o experienţă foarte bogată. [...]

LOFTON: Aş dori să te întreb despre această dizabilitate psihiatrică.

GINSBERG: Nu, nu, nu, nu, nu, nu, nu, nu. Domnule, în primul rând, tonul dumitale este prea agresiv. Trebuie să mai înmoi tonul, deoarece există o notă de agresiune în el. Seamănă cu un interogatoriu al poliţiei.

LOFTON: Dar asta nu e foarte rău. Poliţia, în unele împrejurări, face treabă bună, în special când are de-a face cu criminali.

GINSBERG: Domnule, în acest caz, e un pic nepoliticos. Eşti dur şi neprietenos, ceea ce face dificil pentru mine să mă refer la tine gentil şi să vorbesc sincer şi fără reţineri.

LOFTON: Nu există niciun dubiu că, din ce am citit despre tine, nu îmi place ceea ce ai reprezentat de-a lungul timpului. Nu îmi plac politicile tale, genul de sex în care te implici. Aşadar, dacă vrei să spui că există o ostilitate faţă de ceea ce eşti, în mod cert aceasta există.

GINSBERG: Dar îmi vorbeşti de parcă în faţa ta s-ar afla vreun obiect şi nu o persoană, încât te rog să fii atent la manierele tale. [...].

LOFTON: Dar te întreb dacă este adevărat că ai avut această dizabilitate.

GINSBERG: Nu e nici adevărat, nici fals.

LOFTON: Dar e adevărat că ai fost într-un sanatoriu?

GINSBERG: Da, am fost. Am avut un fel de experienţă vizionară legată de un text al lui William Blake, „The Sick Rose" („Trandafirul bolnav"). Spunea aşa:

„O, trandafir, eşti bolnav!
Viermele invizibil
Care zboară în noapte
În furtuna care urlă
A aflat patul tău
De bucurie purpurie
Şi dragostea sa secretă întunecată
Îţi distruge viaţa."

Deci este un poem foarte misterios, interesant, care relatează o experienţă religioasă, o experienţă vizionară, o experienţă halucinatorie – oricum ai vrea să o interpretezi. Toate cele trei descrieri sunt aplicabile şi posibile. Realitatea are multe faţete.

LOFTON: Luai droguri când ai avut această experienţă?

GINSBERG: Nu, deloc. Trăiam foarte liniştit, aveam dietă vegetariană, vedeam foarte puţină lume şi citeam foarte multe texte religioase: Sf. John al Crucii, Biblia, *Phaedrus* de Platon, Sf. Tereza de Avila şi Blake, deci eram într-un fel de dispoziţie solitară, contemplativă. [...]. L-ai citit pe Whitman?

LOFTON: Ceva.

GINSBERG. Îţi aminteşti numele poemului pe care l-ai citit?

LOFTON: Da, unul care spunea ceva de genul: „Deci fac greşeli. Mă contrazic. Şi ce? Eu conţin toate lucrurile". Asta-i absurd. Vorbeşte despre aroganţă.

GINSBERG: Mergi mai adânc!

LOFTON: Asta fac.

GINSBERG: El a spus: „Mă contrazic? Foarte bine. Mă contrazic. Sunt mare, conţin mulţimi". Ştii ce a vrut să spună cu asta?

LOFTON: Probabil nimic bun. Şi mă îndoiesc că el însuşi ştia ce vrea să spună.

GINSBERG: Ba da, ştia. Eu ştiu ce a vrut să spună.

LOFTON: Cum de ştii ce-a vrut să spună?

GINSBERG: (râde) Pentru că sunt mare, conţin mulţimi.

LOFTON. Dar s-ar putea să te contrazici.

GINSBERG: Da. Cu siguranţă mă voi contrazice.

LOFTON: Asta ar fi una dintre mulţimile tale, abilitatea de a te contrazice.

GINSBERG: Asta spune Whitman.

LOFTON: Este de neînţeles.

GINSBERG: Că minţile noastre sunt atât de vaste încât ne putem epuiza contrazicându-ne pe noi înşine, fără a ne speria de asta. Este foarte asemănător cu ceea ce poetul John Keats a spus despre capabilitatea negativă. El spunea că trăsătura unui foarte mare poet ca Shakespeare a fost abilitatea acestuia de a avea idei opuse în minte, fără o căutare iritabilă de fapte şi motive. Însemnând că parte din mintea care judecă şi insistă nervos asupra ideii de alb sau negru este doar o mică parte a minţii. Minţile deschise observă contradicţia şi conţin acele contradicţii. Mintea care observă că este contradictorie ea însăşi este mai mare decât minţile mai mici care iau o parte sau cealaltă.

LOFTON: Vorbeşti foarte sigur despre asta. De unde ţi-ai dobândit ideile despre ce este mintea?

GINSBERG: Prin observare directă în timpul practicării meditaţiei.

LOFTON: Dar, cel mult, asta ar putea să-ţi spună despre minte *ta,* nu? Ai făcut afirmaţii despre *minte*, în general.

GINSBERG: Ar fi trebuit să spun că eu am observat asta despre mintea mea şi John Keats despre mintea lui. Desigur, s-ar putea să vrei să verifici care parte este corectă, dar atunci când devii nerăbdător legat de asta şi insişti pe una din două, alb sau negru, este posibil să elimini unele informaţii din ambele părţi.

LOFTON: Nimic nu e alb şi negru?

GINSBERG: Nimic nu este în întregime alb-şi-negru. Nimic.

Traducere din engleză -
Florin DĂNILĂ şi
Florentina DALIAN

* Fragment. Din HARPER'S MAGAZINE, ianuarie 1990. Retipărit după „The Puritan and The Profligate," un interviu cu Allen Ginsberg din publicaţia lunii decembrie a *Chronicles: A Magazine of American Culture,* editată în Rockford, Illinois. Interviul a fost luat de John Lofton, un fost cronicar al *The Washington Times.*

Sursa: http://jig.joelpomerantz.com/otherwriters/ginsberg.html

Arahnida

M-am trezit brusc la patru și câteva minute, foarte transpirată şi înspăimântată la culme. Avusesem un coşmar îngrozitor, unul din acele vise funambuleşti, în care fiecare senzaţie este accentuată la maximum, fiecare trăire dusă la paroxism. Nu-mi aminteam nimic concret din acel vis, numai căderi în gol, zboruri lungi, alunecări, planări, senzaţia acută de vid, inutilitate, singurătate şi neputinţă, toate acestea amestecate cu umbrele fantomatice ale unui oraş fragmentar. Viaţa pusă sub lupă se face ţăndări... Am mai rămas o vreme în pat, până pe la cinci şi ceva, clar speriată, marcată de imposibilitatea de a-mi mişca membrele. Ce noapte! Dar ce Dumnezeu, mi-am zis într-un târziu, a fost numai un vis de noapte, nimic altceva! Unde o fi nelipsitul meu calm? Visele nu au legătură cu realitatea, sunt doar simple proiecţii ale unor temeri subconştiente... Totuşi, orice încercare de a ieşi din aşternut se solda cu câte o repriză de tremurat, pe care o puneam, ba pe seama răcorii matinale, ba o atribuiam temerilor mele. Transpirasem abundent şi în acelaşi timp simţeam o căldură, o torpoare bolnăvicioasă. Cocleala amară din cerul gurii m-a determinat să-mi adun forţele şi să părăsesc patul, pentru a bea puţină apă. M-am ridicat aşadar vitejeşte dintre perne, hotărâtă să înfrunt ziua ce tocmai se pregătea să înceapă. Mi-am pregătit la repezeală micul dejun, un ceai cu lămâie, sperând că acţiunea mă va remonta. Între timp, îmi înregistram cu oarecare satisfacţie respiraţia sacadată şi bătăile inimii. Într-adevăr, nu se întâmplase nimic...

Mereu am considerat că o odihnă bună de noapte îţi poate garanta energia pentru întreaga zi. Era bine, organismul meu îşi recăpăta, încet, încet, tonusul, începea a se situa în parametri normali. În definitiv prinsesem cam şase ore de somn bun, nu aveam de ce mă plânge, presupunând că acel coşmar se produsese exact cu câteva clipe înainte de a mă trezi. Altfel nici nu ar fi fost atât de pregnant resimţit. Apoi a cântat cocoşul a treia oară... În curtea casei vecine cu blocul în care locuiesc sunt trei găini şi un cocoş, plus o pisicuţă voiajeră. Acest lucru mai e posibil într-un orăşel de provincie, şi anume ca oamenii să deţină animale prin curţi. Adevăratele bestii sunt doar cele care se văd la radiografie...

Ce sens mai are să întorc pe toate feţele semnificaţiile unor vise nocturne, mi-am zis, liniştidu-mă încetul cu încetul. Am început apoi să mă gândesc la ceea ce aveam de făcut peste zi. M-am străduit, în plus, din răsputeri, să-mi recompun mina optimistă pe care obişnuiesc să o afişez în public. Aşa sunt eu... Sunt o persoană de-a dreptul proverbială pentru liniştea pe care le-o transmit celor din jur, pentru disponibilitatea cu care primesc veştile proaste atunci când apar şi pentru seninătatea uşor naivă cu care tratez în general lucrurile, luându-le aşa cum vin ele, adică pe bandă. Naivitatea mea ar fi ceva pardonabil, zic unii, se datorează oarecum vârstei necoapte, căci nu am nici douăzeci şi şase de ani, dar nu cred că e deloc asta... Am luat aşadar micul dejun cu mişcări controlate, întinzând cu gesturi calme, egale, untul pe pâine. Automatismul funcţiona... Va fi o zi ca oricare alta, mi-am mai repetat de câteva ori mental, ca pe o mantra, suspinând uşurel.

Până la urmă, ar trebui să fac ceva, cumva, să-mi reprim suspinele astea involuntare, deşi se zice că au rostul lor, restabilesc bătăile inimii şi fac pulsul să revină la normal. Da! Până la urmă e o zi frumoasă, senină, o zi de concediu obişnuită, nu am decât de plătit dările, cablul TV şi câteva facturi de la telefoane. Mai târziu puţin, am de bifat şi o programare la medicul dentist, ultima din serie, după câte se pare. Dintr-o dată se aude un huruit violent, care vine de sus. Vecinii de la etaj au lucrători la amenajările interioare. Harnici băieţi, la ora şase sunt gata de treabă! Pare un zgomot de la un picamer, manevrat încontinuu. Deh! Nu mă poate supăra orice fleac... voi pleca puţin mai devreme de acasă, aşa că o să fac şi o plimbare prin parc. Îmbrăcată cu o bluziţă roşie şi pantaloni albi, de vară, îmi fac vânt către uşă. Afară, soare şi un vânticel firav care mângâie, agitaţie ioc, praf şi linişte. Linişte atât cât permite traficul redus de la ora asta, cam matinală. M-am obişnuit în atâţia ani de trai la oraş cu acest zgomot de fond, nu îl mai percep decât rareori.

Pe asfaltul călduţ din parcul oraşului, un ţânc necunoscut a desenat cu cretă un om de zăpadă, cu cratiţă în loc de fes şi morcov colorat în locul nasului. Perfect pentru o zi aproape toridă! E o viziune oarecum trădătoare asupra existenţei, dar o accept. Alt copilaş se tot chinuie în faţa mea să înalţe un zmeu, însă încercările lui sunt, rând pe rând, sortite eşecului. Plec mai departe, salut o prietenă, mă salută un cuplu de vecini şi deja aureola mi s-a schimbat. Acum voi plăti dările către lumea civilizată... Gata, am rezolvat şi acest aspect. Dau să traversez intersecţia principală, însă chiar atunci semaforul îşi schimbă culoarea în roşu. Un mic ghinion? Nu cad în păcatul să-l consider aşa. Mă bucur câteva clipe în plus de razele soarelui blând ce îmi mângâie creştetul. Deja este foarte cald, dar nu mă plâng, mie îmi place mult vara... Iubesc, de fapt, toate anotimpurile, dacă sunt blânde, fără intemperii... Ar trebui să recunosc franc însă, că mă tulbură orice schimbare. Mă strânge puţin un pantof, dar e bine, n-o să fac răni până acasă... Trecătorii sunt rari şi par

destul de vioi, nici nu ai zice că e luna lui cuptor, da... Dar nu e caniculă.

Deodată, pe trotuar se îndreaptă în direcţia mea trei indivizi tineri ce pare că ies puţin din obişnuit, cu hainele lor uzate, neglijente şi destul de slinoase. Se ceartă violent însă nu-i bag în seamă. Niciodată nu am suportat violenţa, e de-ajuns să mă ţin deoparte, îmi spun şi acum, foarte decisă. Direcţia lor e clar semaforul... Mă plantez în spatele unui stâlp de iluminat public şi aştept răbdătoare să se schimbe culoarea, căci aici mă simt protejată puţin. Nu intenţionez să încalc regulile de circulaţie şi, oricum, şuvoiul autoturismelor pare de neoprit. S-au înmulţit foarte mult în ultima vreme, scorul e egal, un om o maşină, un om o maşină, deşi nu chiar fiecare dintre noi ne-am permite una, realitatea spune altceva. Cei trei discută din ce în ce mai aprins, urechea mea prinde din zbor mai multe invective şi o înjurătură tare urâtă. Jargonul urban a devenit parte din spectacolul străzii, mai ales în ultima vreme. Încerc să îi ignor pe certăreţi, dar s-au apropiat de mine destul de mult. Sunt la doi paşi. Tras cu bruscheţe dintr-o dată de mânecă, cel din mijloc se dezechilibrează şi se prăbuşeşte pe asfalt ca un sac de cartofi. O fi beat. Nu ştiu, e totuşi o oră cam matinală...

Nu pot trece strada, cel căzut se ridică, vocile răstite se uniformizează, se amestecă într-un mârâit supărător. Auzisem că semaforul ăsta ţine de nu ştiu ce sens giratoriu şi că pietonii pierd o mulţime de timp, dar nici chiar aşa! Au trecut mai multe minute... În stomac mi se cuibăreşte un ghem de indispoziţie, mai devreme amânată cu tact. Nu mai e nimeni primprejur, concitadinii s-au cam rărit, fiecare cu treburi urgente şi pasul întins. Cel care a căzut mai devreme îmi suflă în ceafă, e atât de aproape acum, încât îl simt cu scârbă ca şi când ar fi lipit de mine. Dintr-o dată, nu se ştie de ce, tovarăşul său din dreapta îi aplică rapid un pumn în figură. Primul se înroşeşte ca racul, ochii îi ies din orbite şi sângele îi năvăleşte pe ambele nări, în cascadă. Sunt oripilată, mă uit în jur şi nu am unde să mă ascund. În secunda următoare, individul se prăbuşeşte din nou. Nu ştiu ce naiba au de împărţit ăştia şi nici nu mă interesează, eu aş vrea numai să trec mai repede strada... Ca să mă protejez, îmi opresc respiraţia timp de şapte secunde. Dintr-o dată devin ultralucidă, am chiar o grijă prostească să nu-mi scape nimic. În încercarea de a opri hemoragia, beţivanul îşi duce mâna la nas, dar îşi umple hainele de sânge. Un strop cade exact pe bluza mea, noroc că e roşie la culoare şi nu se cunoaşte pata...

Mă concentrez şi mai tare... Cât aş aş vrea să se termine mai repede totul... Însă cel atacat scoate rapid un obiect ascuţit, un cuţit după câte se pare, se repede la primul şi îi taie mâna până la os. Pielea se desface şi atârnă precum o halcă pe lângă braţ. Urletul lui e supraomenesc, dar eu îl aud doar ca pe un zumzet pierdut. Pe când semaforul se face verde, eu rămân neclintită. Cel mai liniştit şi mai tânăr dintre ei, împreună cu cel buşit peste nas prind momentul şi traversează rapid. Eu arunc o privire la cel atacat, el mă priveşte peste umăr, încerc să înţeleg ce îmi spune. Se clatină din nou. Sunt astfel de momente care nu au nicio legătură cu raţiunea... De ce nu mă mişc odată din loc? Reciclez realitatea, derulez totul şi abia apoi mă pot pune în mişcare... În sfârşit, am traversat strada. Mă uit înapoi, dar pe partea opusă nu se mai întâmplă nimic. Cel hăcuit nu se vede, nici nu mai există, de fapt, au dispărut şi ceilalţi doi. Unde? Nu ştiu, nu pot spune că în mulţime... Mulţimea o reprezintă doar cei câţiva trecători beţi de soare.

Soarele străluceşte aproape duios, tare blond mai e soarele azi! Trecătorii curg şuvoi pe lângă mine. Doi indivizi spilcuiţi, în haine uşoare de vară, se adresează unul altuia cu „Măi dudă!" şi „Bă rulment!". O femeie corpolentă trage după ea de ambele mâini, ca pe nişte cărucioare pe roţi, doi copii blonzi, frumoşi, gemeni. Scena de mai înainte a rămas departe, în spatele unui perete de sticlă. Ei! Ce o să se mai întâmple? Ora de programare la medicul meu dentist se apropie. Închid ochii câteva clipe şi, pe nevăzute, doar percepând zgomotele din jur, merg aşa câţiva paşi. Aud vocea unei cucoane piţigăiate şi ciripit de păsărele. Sunt vrăbii. M-am apropiat de cabinetul dentar, care e un bloc cu patru etaje ca oricare altul, asta pentru că se preferă chiriile ieftine. Formez un număr oarecare la interfon, mi se deschide şi intru. În holul blocului e semiîntuneric, iată încă un fel de economie, îmi zic. Mă dezmeticesc fixată de doi ochi mici, negri, arzători ca tăciunii. Femeia de serviciu îmi aruncă o uitătură sfredelitoare, urâtă. „La dentist!", mă simt datoare să spun, arătând cu capul în direcţia uşii. Uşa grea de metal are afişat orarul de consultaţii, nu-l văd clar, în întunericul palid. Intru, se pare că mai e un pacient, cineva aşezat pe scaunul de tratament, nu îl zăresc bine. Arunc o privire împrejur şi mă aşez răbdătoare pe primul scaun din coridor.

Acest vechi apartament de bloc a avut, se pare, trei camere şi o bucătărie. Pereţii sunt albi, curăţenia impecabilă. Pe hol stau înşirate câteva scaune de plastic maro, nu mă aşez deocamdată. Sufrageria ţine loc de cabinet de tratament, aşa că uşa a fost desfiinţată şi s-a practicat un fel de boltă. Constat că restul încăperilor sunt toate încuiate cu uşi de metal, asemănătoare celei de la intrare. Sunt surprinsă de lucrul acesta, de ce uşi blindate în interior? Mă imaginez blocată înăuntru de un Barbă-Albastră, ca o domniţă speriată de tenebre, dintr-un alt veac. Iată că iese dinăuntru pacientul, un popă îmbrăcat în straie negre, ţinând o batistă în dreptul gurii. În asemenea situaţie, nu ştiu cine ar trebui să salute întâi, mă fâstâcesc şi las privirea în jos, preotul mormăie ceva şi iese grăbit. Domnul doctor mă cheamă înăuntru cu o voce nazală.

Am mai fost aici de trei ori. Medicul e un bărbat bine, mediu ca statură, slab, fin, negricios. Are mâinile delicate şi părul negru, foarte lucios. Ochii mici se ascund în spatele unor ochelari, pe care îi păstrează pe nas doar atât cât scrie într-un registru maro, plasat pe birouaşul din colţ, alături de statuia miniaturală a lui Buddha, tot de culoare maronie. Medicul mă invită apoi să ocup scaunul de tratament şi să mă întind cât mai comod. Abia acum realizez că asistenta cu gât de girafă nu mai e aici. Vreau

să-l întreb de ce lipsește duduia Mona, însă renunț. Cine știe, o fi având liber azi. Doctorul s-a și pregătit de intervenție. Mă pune la curent cu ce urmează să facă. Clipește des, cu interes profesional, în timp ce-mi dă o mulțime de detalii despre plombe, amprente, porțelanuri, lucrări fixe, mobile. De fapt, îmi zice el, urmează o „mică" extracție, întrucât nu se mai poate face nimic pentru molarul acela de minte, fiind total compromis. „Înțeleg...", îi răspund convinsă aproape complet. Dintr-o dată sar ca și arsă. Am observat pe pantalonii mei albi o pată mică de sânge, cred că e de la bețivanul acela scârbos, îmi amintesc vag... Bărbatul din fața mea mă privește fix, e chiar puțin iritat. „Liniștiți-vă, gata, gata, vă rog!"

Chiar, de ce să fac scene? Nu e vorba decât de o mică extracție... așa cum s-a exprimat medicul meu cu ochii ca două mărgele. Nici nu o să se vadă lipsa molarului când voi zâmbi, pentru că e tocmai în spate, mă consolez a cochetărie, așezându-mă în sfârșit confortabil în scaunul medical din piele maro. „Vă voi face și un detrartraj, bonus", adaugă prestatorul de servicii medicale, fără să mă mai privească, deocamdată. Acum se uită în cavitatea mea bucală, expusă total atenției sale. „Mare, mare, mare!", ordonă el cu ton profesional. Nu mai are intonația aceea nazală, pare mai ferm. Zgomotul polizorului îi înnebunește pe unii, pentru mine însă e un alt sunet din mediul înconjurător, la fel ca oricare. Dacă ești perfect împăcat cu tine, lumina pare blândă, sunetele sunt armonioase, iar oamenii buni. Deci va urma în curând și extracția... Nu mi-e frică, la o adică de ce să îmi fie, voi fi anesteziată, nu? Parcă așa se procedează în cazuri ca astea... În cabinet este lumină naturală, chiar atâta cât trebuie, cât e necesar intervențiilor.

După detartraj, doctorul se îndreaptă către fereastră și, cu mâinile lui fine, prelungi, trage ușor draperiile cafenii, aprinzând imediat neonul mare, plasat în tavan. Păcat! Firul de praf se juca așa de frumos în raza de soare, asemeni celei mai gingașe gărgărițe dintr-o grădină japoneză plină de flori. Nu sunt sigură că în Japonia există gărgărițe... Poate fi o licență artistică, nu? Însă grădina japoneză poate fi construită oriunde... Creierul meu are pământ roditor și e năpădit de tufișuri bogate, tăiate frumos, geometric. Grădina s-a mutat pietricică cu pietricică, floare cu floare, ram cu ram, în mintea mea. Eu mă ascund în spatele tufelor, ca să nu mă vadă nici trecătorii neobrăzați, nici dentistul cu cleștișorul lui strălucitor, nici femeia de serviciu cu privire bănuitoare... Mersul înapoi a fost deja exersat. Am fentat zgomotul supărător, lipsa luminii, dar cum mă voi descurca oare cu cleștii aceia? Vocea mea îl interoghează pe medic, interesându-se de ce nu preferă substanțele speciale de curățare a dinților. „Sunt cu dus-întors, nu știi niciodată cu precizie dacă nu fac mai mult rău, decât bine. Uneori pot ataca smalțul dinților", precizează el plin de tact. Nu știu... Oare m-a luat la per-tu? Am gura larg deschisă, așa că în niciun caz nu pot susține o conversație.

Noroc că medicul meu dentist poate comunica așa, telepatic! „Fii bun și parchează mașina puțin mai încolo!", stigă celui din stradă, „nu vezi că locul este marcat?" „Este foarte frumos azi, afară", mă trezesc afirmând. Draperia a rămas nemișcată. În spatele meu, pe pereții albi stau înșiruite mai multe icoane de diferite mărimi, unele cu Isus, altele cu Fecioara Maria, toate încadrate în rame frumos aurite. Mă apucă strâns de bărbie și mă silește să deschid din nou gura. Fața lui e lângă a mea, îi pot observa porii pielii arămii, punctele mici, negre, rămase în urma bărbieritului meticulous, îi simt răsuflarea fierbinte și parfumul plăcut, un amestec de Havana și after-shave.

Amețesc, amețesc... de la anestezie, desigur. Se îndepărtează, deși eu nu aș vrea, apoi se întoarce brusc pe călcâie, surprinzându-mă cu mâna sa întinsă, în prelungirea căreia strălucește cleștișorul de fier: „Nu o să simți aproape nimic!", mă liniștește. Da, acum știu că trebuie să rămân cuminte și cu gura deschisă. Tremur ușor, nu de teamă, ci pentru că îmi e deja frig. În încercarea sa de a prinde mai bine și mai strâns molarul din spatele gurii, bărbatul își proptește șoldul stâng de coapsa mea dreaptă. Apasă, trage, apasă din nou. Sub lumina falsă a neonului, tenul îi pare cadaveric, probabil și al meu e la fel. Acum tot corpul îi e sprijinit de trupul meu. Îmi e foarte cald... Un lichid fierbinte îmi umple gura. „Du-te la chiuveta din dreapta ta și scuipă sângele ăla, apoi să te clătești serios!". „Gata?", încerc să întreb, dar tot nu pot să articulez. Mă ridic, însă nu pot nici să mă țin pe picioare. Oh! Amețesc îngrozitor! Pantalonii mei sunt roșii, iar bluza e albă. Are și acel punct roșu, pata care abia se distinge. Nu m-am pierdut cu firea, știu de unde este, mai am memoria întreagă, constat. Dentistul cu cleștișor de argint mă susține protector de un braț.

Aplecându-mă deasupra chiuvetei strălucitoare, adâncă, adâncă precum o fântână căreia nu i se poate zări fundul, îi simt îmbrățișarea furișată perfid pe la spate. Mă ține strâns, ca nu cumva să cad, îmi fac socoteala în gând. Albul chiuvetei mă atrage precum un magnet. Așa se întâmplă mereu, strigoii fură laptele alb de la vacile negre... Mă răsucesc spre el și cu gura încă plină de sânge îl mușc de bărbie, apoi mai jos, de gâtul lung, lung, alungit nefiresc, mușc apăsat, tare, chiar lângă rever. Nu prea pare surprins, nu ca mine, oricum. Mă ridică instantaneu în brațe și iese cu mine în coridor, împingând rapid cu umărul stâng una dintre ușile blindate în fier. Canapeaua îmbrăcată în piele maro din încăperea vecină seamănă perfect la textură cu scaunul din sala de intervenție stomatologică. Urechile îmi vâjâie. Îngrozitor... De după a doua ușă blindată, aceea de la intrare, mi se pare că aud o voce hârșâită de femeie bătrână: „Păianjenul a mai prins o musculiță în plasă."... „Da, e destul sânge pentru fiecare", răspund printre dinți.

Diana TRANDAFIR

Nord de umbră

Drumul de dinapoia umbrei,
aşa cum e viaţa,
umblă cu capul spart.
Un pian imens
potriveşte sunetele,
bile de dimensiuni diferite
din sticlă albastră,
rostogolite pe trepte, către plajă.

Trece un tren pe calea ferată
şi lumina mătură în noapte
ferestrele vagoanelor.
La o spinare de traverse –
cine stă să le numere,
le purtăm în spate –
te plezneşte pe faţă
un spot luminos.

Ai putea crede că
nu se mai opreşte locomotiva.
E un ritm terestru
cu intermitenţe,
ca travaliul unei gravide.
Cu umbra căzută în noi
şi capetele sparte,
rătăcim, mulţimi vide.

Pescăruşul

Traversat de cântecul tău
cum marea
de un frison continuu...
Tu ieşi din spumă
printre piruete,
lunecând în ceaţa subţire
şi intrându-mi în gură
şi-n ochi.

Singur pe faleză,
sărat de tine,
te simt prin toţi porii,
pescăruş ce mă sfâşie
cu sunetul acela ciudat şi trist.

Clipele sparg,
nimic nu mai are
întinderea corectă.
O maşină se striveşte de pod.

Mă arunc pe spate spre valuri,
plutesc în aer. Nu ştiu dacă
voi reuşi să ating apa,
arcul buzelor tale,
marginea lumii

de care mi-am agăţat respiraţia.

Dans cu negresa

Ritmul pune stăpânire pe braţe,
pe coapsele care se unduiesc.

Mătasea neagră a ochilor mei
lunecă înfrigurată,
descoperind sub piele
luciul de abanos.

Sfâşietor dansul
unei femei singure.

Clapele pianului se sparg
ca ultimele raze ale soarelui roşu
când se ating de valuri
şi intră dedesubt.

Am trecut prin viaţă
asemeni soarelui roşu,
fără să dansez cu negresa.

În consecinţă,
fără să înţeleg nimic.

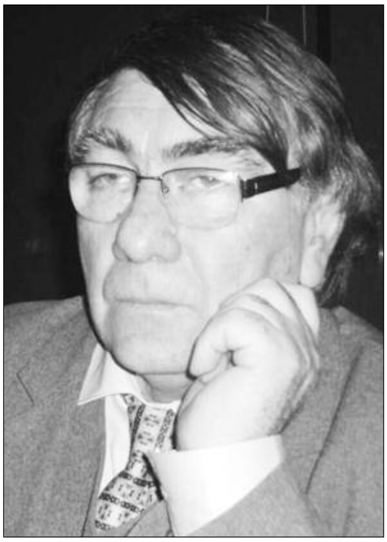
Joc cu răsăritul de lună

Cu noi odată
pe coama muntelui urcă luna.
Întunericul lunecă
printre pietre.
Aşez cu grjă talpa piciorului
să nu calc şarpele.
Pielea lui rece
te săgetează ca arcul.

Aş putea să întind mâna
aplecat peste balustradă,
să ating marginea lunii
şi să împing,
rostogolind cercul,
pe uliţă în copilărie.

Mai bine prind o rază
şi-mi fac vergea de argint...
Dar raza lunecă
sub bluza ta roşie
strecurânu-se şarpe
în culcuşul cald
şi muşcând mărul.

Mă simt ca dracu!
Aevărul e că odată,
mi-ai promis
că mărul ăla e numai al meu!

Nord de cuvinte

Intraţi în vagoane vă rog!
E periculos să rămâneţi pe scări.
În timpul mersului,
curenţii de aer vă pot atinge
cu aripa vreunei păsări
doborâtă de smog.
Te poţi dezechilibra
căzând în hăul dintre traverse.

În trenul acesta
e loc destul.
Garnitura dispune
de suficient habitaclu,
ajunge până la staţia terminus
a poemului
pentru toţi poeţii.

O simplă deducţie:

„Nu există pericol iminent
să opreşti
înainte de capătul ceţii,
metafora căii ferate
fiind permanent în construcţie”.

N-ai putea crede,
că tot universul din faţa
sau din spatele tău
e o garnitură de tren din cuvinte!

Ţin minte,
în dimineaţa copilăriei,
exersam mersul
pe o singură şină
şi înşiram bănuţi de argint
căutându-i apoi turtiţi,
printre pietrele terasamentului,
să înpodobesc cu ei
coada cometei.

Ion Toma IONESCU

Francis BERTHELOT D'AZAY

Păstraţi-o până mă-ntorc!

(fragment)

Romanul inedit *Păstraţi-o până mă-ntorc!*, de Francis Berthelot d'Azay, din care avem privilegiul de a traduce fragmentele de mai jos, îşi are propria *istorie*... Jurnalul ţinut de generalul Henri Mathias Berthelot (1861-1931), în România, zi de zi, aproape trei ani, în timpul Primului Război Mondial, între 1916 şi 1919, perioadă în care a fost şeful Misiunii militare franceze la Bucureşti (octombrie 1916-12 martie 1918), iar din noiembrie 1918 până în mai 1919, comandantul Armatei Dunării, şi găsit de autor în arhiva familiei, i-a inspirat acestuia din urmă un roman istoric. Ultima dorinţă a Generalului fusese aceea ca jurnalul să fie publicat la cel puţin 30 de ani de la dispariţia sa.

În fragmentele pe care ni le-a oferit (1), corespunzând *Prologului* şi paginilor 159-164, format A4, din manuscris, mie pentru traducere, domniei tale, Cititorule, pentru lectură, autorul s-a oprit, poate nu întâmplător, la cinci dintre însemnările Generalului, datând din vara anului 1917, de joi, 12 iulie, până luni, 16 iulie, inclusiv. Acţiunea cuprinde, aşadar, ziua de 14 iulie, sărbătoarea naţională a Franţei.

Jurnalul generalului Berthelot... Un document inedit despre una dintre paginile Marelui Război, de la declanşarea căruia, pe 28 iulie, Europa şi Omenirea au comemorat 100 de ani. O mărturie despre Războiul pentru Întregirea Neamului (august 1916-noiembrie 1918), despre Regatul România, cu oamenii şi aşezările lui, ce smulge tăcerii încă o pagină din istoria poporului român de la începutul veacului XX. Și o duioasă promisiune a Generalului, făcută Reginei Maria, pe un peron de gară... De unde şi titlul original al romanului, „Vous me le rendrez à Bucarest!".

Dar să nu anticipăm...

M.L.M.

(Urmare din numărul trecut)

Sâmbătă, 14 iulie 1917 [Iaşi]

Sărbătoarea noastră naţională are loc în faţa rezidenţei legaţiei, împodobită cu panglici şi drapeluri în albastru, alb, roşu, strălucitoare în văzduhul liniştit.

Cu mult înainte de ora prevăzută pentru începerea evenimentului, participanţii – invitaţi, trecători şi gură-cască curioşi – compun o lume pestriţă ce se revarsă pe străzile din apropiere. Colonia franceză, în totalitate, completată de un număr mare de români, printre care prietenii mei, doamna Prezan şi soţul ei, este prezentă în primele rânduri. Fanfara cântă în surdină, în timp ce oamenii stau de vorbă, se strigă, se regăsesc, mulţumiţi că sunt aici, unde vremea e bună şi pot să creadă că sunt în Franţa!

Purtând cu eleganţă un luxos bicorn (2), proaspăt scos din cutie, Charles de Saint-Aulaire (3), având, în superbul său costum brodat (4), zvelteţea impresionantă a unui academician, reuşi să obţină o linişte relativă, folosindu-se de mâini şi repetând de câteva ori „doamnelor, domnilor, dragi prieteni, vă rog, vă mulţumesc, vă mulţumesc din suflet, nu vă reţin mult...".

Copiii sunt mai uşor de potolit decât oamenii mari!

Dar a meritat: discursul lui, încântător, bine formulat, a fost îndelung aplaudat, până ce s-au auzit primele note ale imnului nostru naţional, în cadenţa tobei şi talgerelor aurii. Zvon, freamăt, fiori...

Totul este profund emoţionant!

Câţiva dintre noi suntem mişcaţi până *la lacrimi, cetăţeni* (5)!

După ultimele trei acorduri extraordinar de puternice, a planat un moment de nedumerire, privindu-ne încurcaţi unii pe alţii, neştiind dacă era cuviincios să aplaudăm muzicanţii ori pe Saint-Aulaire, ori poate, şi de ce nu?, memoria lui Rouget de l'Isle, dacă tot eram aici... Doar dacă, nimic mai banal, nu cumva era timpul să părăsim esplanada din faţa legaţiei, o dată ce totul fusese spus...

Ori mai puteam tărăgăna un pic, poate că mai erau vorbitori care voiau să ia cuvântul?

Eu?... Nu!... Cu vârful degetelor, mă asigur că discursul meu stă bine împăturit în buzunar. Rândul meu va veni în timpul festinului...

Câţiva dintre invitaţii la partea a doua a festivităţii spun că nu se grăbesc să părăsească acest loc însorit.

Alţii, socotind mai potrivit să se apropie deja de festinul aşteptat, îşi manifestară dorinţa de a se urni încetişor către locul banchetului... Zis şi făcut! Aceştia, partizanii lui „hai să mergem!", începură să se mişte, cu paşi mărunţi, discutând într-o savuroasă debandadă, înspre Cercul Militar. Susţinătorii lui „nu, ne e bine aici!" nu se simţiră chiar atât de bine, pentru că, în curând, ajunseră din urmă, la rândul lor, grupul, înaintea celor plecaţi primii, alăturându-se şi întrecându-i pe târâie-brâie, pe leneşii care se opreau la fiecare cinci paşi pentru a pălăvrăgi ori pentru a-şi trage sufletul, pe ologii de tot felul...

În fine, este şi aici ca peste tot! Părerile sunt contradictorii, dar până la urmă toată lumea e la un loc, chiar şi cei care la început optaseră pentru a mai aştepta. Cu intenţia de a urma totuşi majoritatea, aceştia par a da de înţeles că nu vor să se lase duşi de nas...

Reuşim deci să ne adunăm cu toţii într-o hărmălaie plăcută...

Regele soseşte pentru a oficia masa...

Împreună cu doamna de Saint-Aulaire, pe care o surprind adesea în... flagrant delict, făcând semne soţului ei,

Charles, ca să-şi aranjeze mai bine pălăria, schimb priviri de mulţumire, văzând că toată lumea s-a alăturat iniţiativei noastre de a sărbători 14 iulie. Multe doamne au venit frumos gătite şi pieptănate, delicat parfumate, foindu-se firesc pe lângă prinţul Carol ori Ion şi Vintilă Brătianu, la braţ cu nevasta şi distinsa lor mamă, pe lângă Golovin, reprezentantul lui Şcerbacev, absent din cauza unor probleme de sănătate. Fiul lui, în schimb, se află printre noi, fiind cavalerul unei superbe rusoaice, cu tenul alb şi părul blond ca spicul grâului...

Notez cu plăcere prezenţa aviatorilor aflaţi în permisie astăzi, veniţi, cei mai mulţi, la braţul unor fermecătoare ieşence, oferindu-le frumoase bucheţele de albăstrele, margarete şi maci, culese de pe terenurile aviaţiei... Cele trei culori ale naţiunii noastre...

Ocolind un grup, mă întâlnesc cu Camille şi Jean Blondel (6), cu fata lor, Yvonne, şi prietenul ei, în acel moment, locotenentul Georges Lebrun... Lupespu (7) mă salută, de asemeni, precum şi domnii doctori ai Misiunii...

Uşor de recunoscut după uniforma albă, devotatele şi bine organizatele noastre sore medicale vin într-un balet continuu, ca să fie cu noi, plecând apoi pentru a se înlocui unele pe altele, pe lângă pacienţii lor, în cele mai diferite spitale din oraş... Să mai fie nevoie să spunem cât de mult contribuie aceste tinere neobosite la buna dispoziţie?! Masa este de-o veselie nebună!

Furat de ambianţă, Regele Ferdinand se simte în largul său...

Pe scurt, Franţa iubitoare de fraternitate petrece. Îşi serbează revoluţia de acum 128 de ani, denunţând-o în acelaşi timp pe aceea pe care şi-o oferă poporul rus în acest moment, la câteva sute de kilometri de aici...

Dar aceasta este o alt□ poveste...

La desert, ţin un toast:

„Sire, mulţumesc Majestăţii Voastre pentru marea onoare pe care a binevoit să o facă Misiunii militare franceze, primind să vină aici, să oficieze masa noastră, în această zi de sărbătoare naţională.

Ţin să vă asigur de sentimentele noastre de afecţiune respectuoasă şi vă rugăm să primiţi urările noastre, adresate Majestăţii Voastre, Majestăţii Sale Regina Maria şi întregii familii regale. Permiteţi-mi să adaug, la sentimentele şi urările noastre, întreaga vie simpatie pe care Franţa o poartă armatei şi naţiunii române.

Pentru această strânsă unire, cer tuturor tovarăşilor mei să închine paharul pentru fericirea şi gloria Majestăţii Sale Ferdinand, Regele României... Trăiască Regele!”.

(va urma)

În româneşte, **Marilena LICĂ-MAŞALA**
Paris, 20 iulie 2014

NOTE:

(1) Pentru antologia *De la Argeş la Sena*, volum realizat în colaborare cu scriitoarele Steluţa Istrătescu şi Ilzi Sora.

(2) Bicorn (< fr. *bicorne*): pălărie bărbătească cu două colţuri, purtată de diplomaţi, academicieni, militari.

(3) *Auguste-Félix Charles de Beaupoil, Conte de Saint-Aulaire* (1866 - 1954): diplomat şi scriitor francez, aflat în misiune în România, între 1916 şi 1920. Biografii îi atribuie rolul de a fi convins Regatul România să intre în război alături de Antantă (Tripla Înţelegere) şi de a fi negociat tratatul de alianţă, semnat în august 1916 (în condiţiile în care situaţia frontului nu era favorabilă Antantei, iar Regatul România, prin casa regală de Hohenzollern-Sigmaringen, era legat moral, tradiţional, istoric de Prusia şi de Puterile Centrale), precum şi obţinerea ajutorului militar francez pentru România (misiunea Berthelot).

(4) Academicienii şi diplomaţii francezi purtau costume brodate, la ceremonii.

(5) Joc de cuvinte: *aux larmes/ aux armes* (la lacrimi/ la arme). Aluzie la primul vers - „Aux armes, citoyens!” („La arme, cetăţeni!”) - din refrenul textului lui Rouget de l’Isle, *Chant de guerre pour l’armée du Rhin*, inspirat de războiul dintre Franţa şi Austria. Interpretat de soldaţii republicani din Marsilia, la intrarea în Paris, pe 30 iulie 1792, cântecul a devenit ulterior imnul Franţei.

(6) *Jean Blondel*: ambasadorul Franţei la Bucureşti, care l-a precedat pe Charles de Saint-Aulaire.

(7) *Lupespo*, în original.

Iberici, la Sinaia

Dacă august fu, fu și festival. „Enescu și muzica lumii”, în stațiune. Profesor Cazacu, cellist prețuit, directoru’ lui. Invită soliști, orchestre de soi și sunetu’ muzicii viu zbură, select. Interesat, fusei acolo și eu. Oferta, tentantă nespus. La Joven Orquestra Nacional de España. Maxim omogenă, iscusită brici, performantă clar. Comparativă doar cu austriecii de anu’ trecut. Cu un efectiv așijderi numeric. Peste nouăzeci, fete și băieți, toți entuziaști. Dornici de cântat cum n-am prea văzut. Doar ochi și urechi la conducător. Herr Lutz Köhler, neamț. Cu experiență nu glumă. Bine știută, recunoscută pe mapamond. Mână de fier pentru ei, nimerit. Rigoare germană și avânt latin, împletite vrednic. Firesc, rezultatul, excepțional. Fructuos vădit. Perfect îmbinându-se Strauss, Turina, Guridi, Bizet, în program. Clasic și modern, combinate țais și armonios. La fix tălmăcite, onorant, frumos...

Pentru mine JONDE este un model. Profesionistă, pe drept renumită și oriunde merge iute îndrăgită. Sper să mai trăiesc s-o reîntâlnesc. Căci, d-aci-nainte, după ea tânjesc...

Adrian SIMEANU

Resemnare

Am încetat să mai cred
în miracolul anaforei.
Am încetat să mai cred
în vorbele tale de foc
și de vânt.
Am încetat să mai cred
că ai putea desena
eternitatea pe linoliul clipei.
Am încetat să mai cred
că ai putea scăpa
din mreaja slăbiciunilor.
Am încetat să mai cred
în jertfele aduse
pe altarele iubirii.
Am încetat să mai cred
că exiști...

Dincolo de falsitate

Depărtări încâlcite
în brațele tale de ceară
și false murmurări
îneacă ziua în mare.

Zborul pescărușilor
naște ecouri
ca să trezească cerul care
doarme pe linia orizontului.

Chipul tău distrus
de propriile tale cuvinte.

Vorba tăcerii

Liniștea cântă
o doină de dor,
și-mi vorbește de tine:
că te-ai rătăcit
în calea ursitelor
și ai pierdut
la jocul hazardului.

Iubire imaginară

Uneori
aș vrea
să îi reinventez misterul.
Cu cele o mie de aripi diafane
ale delirului.
Uneori mi-ar plăcea
să mă întorc la amăgire,
să-i pun cuvintele mele
pe buze
ca să îmi scrie
cele mai frumoase poeme.

Vânătoare

Săgeţile de foc au ars
câmpiile întinse
ale mitului.

Vânătorul
îmbrăcat în negru
a semănat păduri
de eucalipt arcoiris.

Zeiţa rănită
își târăște tânguirea
în Valea Uitării.

Elisabeta BOŢAN

Din activităţile Centrului Cultural Piteşti. Luna septembrie

■ Simpozionul „Atentatul de la Sarajevo-cronica unei tragedii aşteptate. 100 de ani de la primul război mondial". Organizator: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" - luni, 1 septembrie 2014.

■ Spectacolul muzical „Se duce vara...", susţinut de Grupul Folk „P620", coordonat de cantautorul Tiberiu Hărăguş şi Trupa Rock „The Lakers" - 4 septembrie 2014.

■ Expoziţia vitrată sub genericul „Limba română, de la umanism la postmodernism", prilejuită de Ziua Limbii Române şi Luna Românismului. 31 august 2014-5 octombrie 2014. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Rotarexim S.A. şi Asociaţia de Vexilologie TRICOLORUL.

■ Spectacolul de folclor „Mai ţii minte, măi dragă Mărie". Coordonator: profesor de canto popular Valentin Grigorescu - 8 septembrie 2014.

■ Colocviile Argeşului (dezbatere filosofico-literară lunară), cu tema: „Emoţiile, văzute şi nevăzute". Coordonator: scriitoarea Magda Grigore - 9 septembrie 2014.

■ Lansarea volumului „Dulcea sărutare", autor romancierul Adrian Georgescu. Coordonator: prof. Allora Albulescu Şerp - 11 septembrie 2014.

■ Prezentarea volumului de poezie „Lecţia de istorie", autor profesor Constantin Vărăşcanu. Lectură publică din seria manifestărilor lunare, sub genericul „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni", invitat profesorul Constantin Vărăşcanu. Coordonator: referent Marius Chiva, redactor-şef revista-document „Restituiri" - 16 septembrie 2014.

■ Şezătoarea literară „Carpatica" şi lansarea noului număr al revistei „Carpatica". Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni - Filiala Argeş - 18 septembrie 2014.

■ Proiectul cultural „Recenzii" - Medalionul literar dedicat scriitorului Cornel Constantin Ciomâzgă, susţinut de poeta Denisa Popescu. Coordonator: poeta Denisa Popescu - marţi, 23 septembrie 2014.

■ Recital de poezie şi muzică religioasă, susţinut de prof. univ. dr. Camelia Pavlenco. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia literară „Liviu Rebreanu" - 25 septembrie 2014.

■ Lansarea noului număr al revistei-document „Restituiri" nr. 7 (33) 2014. Organizator: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu". Coordonator: referent Marius Chiva, redactor-şef revista-document „Restituiri" - 29 septembrie 2014.

■ Vernisajul expoziţiei de pictură sub genericul „Între isarlâc şi bestiar", autor artistul plastic Cristina Aurelia Ionescu Berechet. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia arhitect D. Ionescu Berechet. Coordonator: Carmen Elena Salub - 30 septembrie 2014.

■ APARIŢII EDITORIALE: revista lunară de cultură ARGEŞ (nr.9 /2014), revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ (nr. 9/2014), publicaţia lunară INFORMAŢIA PITEŞTENILOR (nr. 9/2014), revista-document RESTITUIRI nr. 7 (33) 2014.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti**

sub egida **Consiliului Local Piteşti** şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068

e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Revista poate fi găsită la chioşcul Muzeului Literaturii Române, Bucureşti.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Scrisoare de la muzicianul Ilarion Ionescu-Galaţi

Nu demult, întâmplător - sau nu? -, revista piteşteană CAFENEAUA LITERARĂ a publicat o cronică despre un concert dirijat de mine în fruntea filarmonicii din Sibiu. De atunci, domnul Adrian Simeanu, autorul relatării, are gentileţea de a-mi trimite cu regularitate această publicaţie.

Nu ştiam prea multe despre viaţa argeşeană; acum am ocazia să aflu despre tradiţiile şi, mai cu seamă, despre dinamismul ei de azi. Constat cu bucurie că aici pulsează o vie viaţă literară şi nu numai. Evident, caut informaţii despre domeniul meu, muzica; nu găsesc prea multe, dar presimt o dezvoltare, mai ales că din Piteşti au plecat mulţi instrumentişti şi cântăreţi care şi-au făcut un nume în breaslă.

Aş aminti aici pe domnul Andrei Iliescu, inginer, dar şi absolvent al academiei de muzică bucureştene care, de ani buni, dirijează cu succes constant orchestra inginerilor „Ing. Dr. Petru Ghenghea" la Ateneul Român, dar şi prin multe alte părţi.

Nu sunt istoric, dar ştim că existenţa unei şcoli (şi mai apoi a unui conservator) de muzică duce la apariţia şi, în continuare, la consolidarea unei orchestre simfonice. E aceasta un vis împlinit.

O dezvoltare este dezirabilă şi posibilă. Există la Piteşti un public cald, numeros şi din ce în ce mai avizat. În această situaţie, revista CAFENEAUA LITERARĂ are o contribuţie şi mai însemnată la reflectarea vieţii culturale argeşene.

Felicitări din toată inima pentru că au de ce şi cu cine!

EXCELSIOR!

Ilarion IONESCU-GALAŢI

Nu demult, întâmplător - sau nu? -, revista piteşteană ***CAFENEAUA LITERARĂ*** a publicat o cronică despre un concert dirijat de mine în fruntea filarmonicii din Sibiu. De atunci, domnul Adrian Simeanu, autorul relatării, are gentileţea de a-mi trimite cu regularitate această publicaţie.

Nu ştiam prea multe despre viaţa argeşeană; acum am ocazia să aflu despre tradiţiile şi, mai cu seamă, despre dinamismul ei de azi. Constat cu bucurie că aici pulseaza o vie viaţă literară si nu numai. Evident, caut informaţii despre domeniul meu, muzica; nu găsesc prea multe dar presimt o dezvoltare, mai ales că din Piteşti au plecat mulţi instrumentişti şi cântăreţi care şi-au făcut un nume în breaslă.

Aş aminti aici pe domnul Andrei Iliescu, inginer dar şi absolvent al academiei de muzică bucureştene, care de ani buni, dirijează cu succes constant orchestra inginerilor ***„Ing. Dr. Petru Ghenghea"*** la ateneul român, dar şi prin multe alte părţi.

Nu sunt istoric, dar ştim că existenţa unei şcoli (şi mai apoi a unui conservator) de muzică, duce la apariţia şi, în continuare, la consolidarea unei orchestre simfonice. E aceasta un vis împlinit.

O dezvoltare este dezirabilă şi posibilă. Există la Piteşti un public cald, numeros şi din ce în ce mai avizat. În această situaţie, revista ***CAFENEAUA LITERARĂ*** are o contribuţie şi mai însemnată la reflectarea vieţii culturale argeşene.

Felicitări din toata inima pentru că au de ce şi cu cine!

EXCELSIOR!

Ilarion Ionescu-Galaţi

Don Quijote

Despre Don Quijote nu poţi vorbi decât cu lancea în mână şi în olatul morilor. Şi cum olat fără mori nu există, nici mori fără quijoţi n-am auzit să fie.

Privită din afară, povestea lui Quijote pare să fie aceea a unui om cu lance pornit să înfrunte o moară de vânt. Dar Quijote vede în moara de vânt un Cavaler. El ridică moara de vânt la rangul de cavaler.

Şi este trântit la pământ.

De bună seamă, Quijote înlocuieşte realul cu propria imagine despre real. Ceea ce îl defineşte pe Quijote este închipuirea. Viaţa sa însăşi este o rătăcire prin ţara fără hotar a închipuirii.

Eu însumi sunt cu totul întrecut de viziunile mele, calea pe care o urmez este aceea a himerei.

Călăuzit de această himeră, eu mai caut şi acum Cavalerul pe care să-l înfrunt. Poate că ţinta mea eşti chiar tu. O moară de vânt mă poate trânti la pământ. Un Cavaler primeşte, deschis, lupta.

V. DIACONU

